ប្រវត្តិអ្នកតស៊ូខ្មែរសម័យអាណានិគមបារាំង

សង្ខេបឯកសារ

-ប្រវត្តិសារពត៌មាន អង្គរវត្ត របស់លោក ប៉ាចឈឺន.សឺងង៉ុកថាន់.ស៊ឹមវ៉ា
-ប្រវត្តិទៀមការហេ ខុទ្ទកការហៀខ្មែរ
-ក្បួនបាតុកម្មទាមទារលោកអាចារ្យ ហែមចៀវ
-តើទ្រង់យុត្តិវង្ស សុគតមកពីអ្វី ?
-បាតុកម្មសិស្សវិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិ សម័យ « មាសសាអែម.ប៉ែមសំបូរ.បើកកាស៊ីណូ. បិទវិទ្យាល័យ. ហ៊ុយម៉ោងៗ ! »
-នរណាសម្លាប់លោកអៀវកើស ប្រធានគណៈបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ?
-គណបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយមជាគណបក្សទោល អស់អ្នកជំទាស់
-ការទាត់ជំនួយអាមេរិកាំង ហើយបែរទៅរកជំនួយចិនកុម្មុយនិស្ត
-ការហក្កកម្មតាមបែបកុម្មុយនិស្តចិន
-ប្រវត្តិខ្មែរសេរីមែនមែន និង ខ្មែរសេរីវៀតកុង
-សម័យសាធារណរដ្ឋខ្មែរ
-ការដកងារពីលោក សិរិមតៈ ដោយការអុបអាលរបស់អ្នកមែនលំម្លាក់
-ការវិលត្រឡប់របស់លោកសឺងង៉ុកថាន់មកកាន់គណៈរដ្ឋមន្ត្រី
-វៀតកុងធ្វើវិទ្ធង្សនានៅក្នុងសាធារណរដ្ឋខ្មែរដោយចេញមុខដោយមានការស៊ីត្រលំពីខ្មែរនេកក្នុង
-ការបង្កើតរណសិរ្សរួមជាតិឥណ្ឌូចិនដើម្បីប្រឆាំងនិងសាធារណរដ្ឋខ្មែរ
-សាធារណរដ្ឋខ្មែរបាញ់សង្គ្រាមចិត្តសាស្ត្ររបស់កុម្មុយនិស្តឥណ្ឌូចិន
-សាធារណរដ្ឋខ្មែរទម្លាក់អាវុធឱ្យខ្មែរក្រហមចូលមកសម្លាប់ប្រជាជនខ្មែរអស់ជាច្រើនលាននាក់
-ខ្មែរក្រហមមួយក្រុមប្រឆាំងនិងខ្មែរក្រហមវៀតកុងមិនឱ្យផ្ទាសប្រជាជន
-ការសម្លាប់លោកហួយន់.ហ៊ួនឹម
-វៀតកុងធ្វើជាអ្នកមកចំពង់ពីខ្មែរ បន្ទាប់ពីបានប្រគល់អំណាចឱ្យពួកខ្មែរវៀតមិញរួចហើយ

ការផ្សាយរបស់មជ្ឈមណ្ឌលក្រមង៉ុយ .ខែធ្នូ ១៩៩៥

ម៉ុនចាន់

អានុស្សាវរីយ៍

រំលឹកប្រវត្តិ

អ្នកតស៊ូខ្មែរ

អ្នកណាសម្លាប់លោក អៀវកើស
ប្រធានរដ្ឋសភា

ប៉ារីស ធ្នូ ១៩៩៥

ការផ្សាយរបស់មជ្ឈមណ្ឌលក្រមង៉ុយ ខែធ្នូ ១៩៩៥

កម្រងអានុស្សាវរីយ៍

ប្រវត្តិអ្នកតស៊ូខ្មែរ
សម័យអាណានិគមបារាំងសែស

ប៉ារីស៍ ធ្នូ ១៩៩៥

រៀបចំដោយ គួចសុងហាក់ និង ឈុនខៃ
Réalisé par KUOCH Song Hak et CHHUN Khay
Paris Décembre 1995

អារម្ភកថា

ឯកសារ «ប្រវត្តិអ្នកតស៊ូខ្មែរខ្លះៗ» នេះបានបង្ហាញយើងឱ្យដឹងម្តងទៀតថា ខ្មែរជាត្រកូលអ្នកតស៊ូ ។

ការចង់រើបម្រះចេញពីនឹមអាណានិគមនេះ,អាចចាត់ទុកជាមេរៀនមួយសម្រាប់ខ្មែរជំនាន់ក្រោយឱ្យចេះភ្ញាក់រលឹក, ចេះឈឺឆ្អាលដើម្បីស្រោចស្រង់ប្រទេសរបស់ខ្លួនឡើងវិញ ជាពិសេសនៅសម័យនេះ ។

ការដែលខ្មែរនាំគ្នារត់ល្បួចរទៅដល់ទីចាត់ការ សារ-ពត៌មាន ជាសក្ខីភាពមួយដែលបញ្ជាក់ឱ្យយើងដឹងថា ខ្មែរស្រេកឃ្លាននូវសេរីភាព,ខ្មែរដែលធ្លាប់តែត្រូវគេបំបិទមាត់ចង់ចេះ,ចង់ដឹងណាស់ នូវអ្វីដែលគេហៅថាការពិត, ភាពប្រាកដនិយម, ស្អប់ខ្ពើមនូវការអាថ៌កំបាំងគ្រប់បែបយ៉ាង ។

ខ្មែរជាអ្នកស្រឡាញ់និងគោរព អ្នកដឹកនាំរបស់ខ្លួន ។ ឯកសារនេះបានប្រាប់យើងអំពីការតស៊ូរបស់បាតុករដែលនាំគ្នាតាំងពីទីជិតឆ្ងាយ ស្អាយឆ្នាំងអំបែងរាប់យប់-រាប់ថ្ងៃ ដើម្បីមកទាមទារ តវ៉ាយកអ្នកដឹកនាំដែលស្រឡាញ់ជាតិដោយស្មោះ ។ តែអនិច្ចាណាស់, នៅទីបញ្ចប់ខ្មែរមិនទាន់បានទទួលលទ្ធផលជាទីគាប់ចិត្តនៅឡើយទេ ដោយមកពីវីរៈបុរសទាំងនោះត្រូវគេតាមយាយីធ្វើបាបរហូតដល់អស់ជីវិតរៀងៗខ្លួន ។

អ្នកនិពន្ធបានចង្អុលប្រាប់យើងអំពីនយោបាយឈ្លានពាននៃបរទេសជិតខាងដែលតែងតែចូលមកយាយីខ្មែរគ្រប់ៗ

វេលាតាំងពីរាប់រយឆ្នាំណាស់មកហើយ ដោយប្រើមធ្យោបាយតែមួយគឺញុះញង់ខ្មែរល្ងង់ខ្លៅដើម្បីធ្វើជារនុកក្នុងរបស់វា ។ រឿង ពុតឆាយ ជាតួយ៉ាងស្រាប់ ដូចជាខ្មែរបរិវារយួនផ្សេងៗទៀតដែលបានបើកទ្វាររបងនគរខ្មែរឱ្យសត្រូវចូលដោយសេរី។ យើងឃើញថានយោបាយរបៀបនេះសត្រូវមិនដែលបោះបង់គោលជំហររបស់វាម្តងណាទេ ។

គួរកត់សំគាល់ថា នៅក្នុងទសវត្សនេះ អ្នកនិពន្ធខ្មែរពីរនាក់ទៀតបានខំលាតត្រដាងការឈ្លានពានរបស់សត្រូវតាមរយៈឯកសាររបស់គាត់ គឺទីមួយ ឯកសារ « នរណាជាឃាតករ ? » និង ទីពីរ « អង្គការជានរណា? » ដែលមានជាច្រើនរយទំព័រ ។

ជាបញ្ចប់, យើងឃើញថា នៅលើកណាៗក៏ដោយ, នៅពេលណាដែលខ្មែរធ្វើអ្វីមួយ, បរទេសជិតខាងតែងតែលូកដៃមកលាយឡំនិងរឿងរបស់ខ្មែរជានិច្ច ។

តទៅអនាគត, បើខ្មែរភ្លេចខ្លួន សត្រូវនឹងបន្ទំចូលមកបង្កើតជាគណៈបក្ស, ជាសមាគមយកឈ្មោះខ្មែរ, ដោយប្រើខ្មែរឬកូនកាត់យួនខ្មែរជាអ្នកធ្វើ ហើយវាពួននៅពីក្រោយខ្នងយើង ចាំញាក់ខ្សែឱ្យខ្មែរធ្លាក់ឆ្ពោះទៅរកគោលដៅដ៏ខ្មៅក្រខ្វក់របស់វា ។

ប៉ារីស៍ មករា ១៩៩៥

មជ្ឈមណ្ឌលក្រមង៉ុយ

ប្រវត្តិអ្នកតស៊ូខ្មែរខ្លះៗ ក្នុងសម័យអាណានិគមបារាំង (1)

ខ្ញុំសូមជំណាលជំរាបកូនចៅខ្មែរ ឱ្យបានជ្រាបអំពីប្រភពកំណើតសារពត៌មាន« *អង្គរវត្ត* (2) »ដែលមានលោក *ប៉ាចឈឺន* ជាចាងហ្វាង. សូមលោកអ្នកនាងជ្រាបដូចតទៅនេះ :

មុនដំបូង,រូបខ្ញុំបានជួយដើមទុនខ្លះឧបត្ថម្ភលោក *ប៊ុនច័ន្ទម៉ុល* ដែលមិនបានរៀនសូត្រអ្វីឆ្ងាយទេ ។

តែលោកមានសេចក្តីក្លាហានណាស់ ហើយថែមទាំងជាកីឡាករខាងប្រដាល់ម្នាក់ដែលតែងតែឡើងប្រឡងប្រជែងនៅវាលមេរុំជារៀងរាល់ពេលចូលឆ្នាំខ្មែរផង ។ គាត់ជាកូនលោកឧកញ៉ា *ប៊ុនច័ន្ទមង្គល* ហើយលោក ប៊ុនច័ន្ទមង្គលជាកូនប្រសារលោកមហាមន្ត្រី *ប៉ុកឌុច* ។

លោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុលមានបងប្អូន៩នាក់, ប្រុស៦នាក់,ស្រី៣នាក់ ។ លោកស្រីប៊ុនច័ន្ទមុល្លីជាភរិយារបស់លោក *ជួនហ៊ល* (កូនសម្តេច *ជហ្វាវាំងជួន*) ។ ក្នុងចំណោមបងប្អូនលោក

---

(1) កាលណោះលោកសឹងម៉ុកថាន់ធ្វើការនៅក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត, លោកប៉ាចឈឺនធ្វើការនៅហាងលក់រថយន្ត ហ្គារ៉ាសហ្សង់កុងប៉ឺហ្ស (Garage Jean Compte -Peugeot), លោក អៀវកើស ធ្វើការច្រើនកន្លែង មាននៅចំការកៅស៊ូតំបន់ ដប់-មេមត់ កំពង់ចាម ជាដើម ។ លោក ស៊ីមវ៉ា ធ្វើការនៅក្រសួងទ្រីប៊ុយណាល់ (tribunal) បារាំង. លោក ជុំមួង.នួនមួង ធ្វើការនៅប៉ុយ្ស៍ ដេឡូហ្គេស៍ នៅមុខវាំង.លោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុលជាម្ចាស់ហាងកាហ្វេ. ប៊ុនថាន់នី ជាម្ចាស់ហាង តេនប៊ុនថាន់ នៅផ្សារស៊ីឡែក។ល។

(2) កើតក្នុងរវាងឆ្នាំ ១៩៣៦ ហើយគ្មានចំនាក់ចំនងអ្វីនឹងកាសែត អង្គរវត្តនៅស្រុកបារាំងសព្វថ្ងៃ (ឆ្នាំ១៩៩៥) នេះទេ ។

ប៊ុនច័ន្ទម៉ុល.មានលោក *ប៊ុនច័ន្ទថ្ងង់* រៀនសូត្របានល្អលាស់ជាងគេ ។

កាលបើឃើញលោក ប៊ុនច័ន្ទម៉ុល ដើរតែលគោលគកការធ្វើផ្លូវប្លោះ.ខ្ញុំក៏បបួលឱ្យរៀបចំចាត់ចែងបង្កើតកៀមកាហ្វេខ្មែរមួយនៅផ្សារ *ស៊ីតែវ៉ុក* ដើម្បីប្រមែប្រមូល.ទាក់ទាញពួកជាងនៅសាលារថនាផង.ពួកអ្នកធ្វើការនៅ*ពូទសាសនបណ្ឌិត* ផង។ យើងមានគ្នាពនាក់ ។ លោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុលចូលដើមទុន២០០រៀល. លោក*ប៉ុណ្ណក៏ហោង*២០០រៀល.ឯរូបខ្ញុំ៣០០រៀល ។

ផ្ទះកាហ្វេនេះក៏ចាប់កំណើតឡើង.ដែលមានរូបខ្ញុំជាអ្នកឧបត្ថម្ភគ្រប់សព្វដោយមិនយកចំណេញទេ ព្រោះចង់ឱ្យលោកទាំងពីរនាក់ខាងលើនេះមានការធ្វើ ។

ផ្ទះកាហ្វេនេះមានឈ្មោះថា : *ឧទ្ទកកាហ្វេខ្មែរ* មានទីតាំងនៅអតីតផ្លូវប៉ាវី(Pavi)បែរមុខទៅវាលមេរុំ.ខាងជើងព្រះបរមរាជវាំង ។

ការបង្កើតផ្ទះកាហ្វេនេះបានផលជាក់ស្តែង ជាទីគាប់ចិត្តណាស់ ។ លោក *ប៉ាចឈឺន*, លោក *ស៊ឺងង៉ុកថាញ់* ព្រមទាំងអស់លោកខ្មែរៗ ពីទីជទៃខ្លះ មកជួបជុំគ្នានៅផ្ទះកាហ្វេនេះជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។ មុននឹងចូលទៅធ្វើការក្តី, ពេលចេញពីធ្វើការក្តី អស់លោកទាំងនោះតែងតែមកអង្គុយជជែកគ្នាលេងនៅទីនេះជាធម្មតា ។

នៅក្នុងផ្ទះកាហ្វេនេះ គេមានដាក់រូប ក្បាលខ្លែមួយ ជាសញ្ញា ។ កាលណារូបនេះនៅលើទីតាំង.អ្នកទាំងអស់គ្នាមិនត្រូវនិយាយពីរឿងនយោបាយទេ ។ កាលបើឃើញរូបក្បាលខ្លែ

នេះហើយ.អ្នកដែលចូលទៅផឹកកាហ្វេទាំងប៉ុន្មានត្រូវតែផ្លាស់ប្តូរពាក្យសំដីមករឿងធម្មតាទៅវិញ ។

ផលនៃការជួបជុំគ្នានេះ, អាចធ្វើឱ្យមនុស្សចេះភ្ញាក់រឭក.និកឃើញភាពលំបាកថោកទាបដែលជាខ្ញុំកញ្ជះគេ ។ ដូច្នេះហើយអ្នកទាំងនោះក៏កើតគំនិតចង់រើបម្រះពីនឹមនេះប្រៀបបីដូចទៅនឹងសត្វដែលចង់ហើរចេញពីទ្រុងដូច្នោះឯង ។

ការដែលនាំឱ្យមានកំណើតកាសែត *អង្គរវត្ត* នេះគឺចេញមកអំពីផ្ទះកាហ្វេនេះឯង ។កាលដើមដំបូងមានលោក ស៊ឺងង៉ុក-ថាន់.លោក ប៉ាចឈឺន.លោក ជុំមួង, លោកស៊ឹមវ៉ានាំគ្នាគិតករតាំងឡើងជាក្រុមហ៊ុន ។ គេកំណត់ហ៊ុនមួយហ៊ុនៗចំនួនជាទឹកប្រាក់ ៥រៀល (Piastres (1)) ។ ព្រោះខ្មែរនៅពេលនោះមិនសូវមានលុយកាក់បរិបូរណ៍ទេ.តែគេមានចិត្តខំតស៊ូនិងសាមគ្គីក្នុងរឿងជាតិណាស់ ។

រូបខ្ញុំមានវ័យចាស់ជរាណាស់ទៅហើយ, ហើយដើម្បីជូនកូនចៅខាងក្រោយបានជ្រាប.ខ្ញុំនឹងដំណាលជំរាបពីរឿងដែលកាលនៅពេលនោះមានរូបខ្ញុំម្នាក់បានដឹង.បានឃើញ និង បានជួយជ្រោមជ្រែងផងដែរ ដូចតទៅនេះ :

អស់លោកទាំងប៉ុន្មាននាក់ខាងលើនេះ ក៏ខំប្រឹងរួមកម្លាំងគ្នាឡើងបង្កើតបានសារពត៌មាន *អង្គរវត្ត* នេះ ក្នុងគោលគំនិត

---

(1) គឺលុយរៀលក្នុងជំនាន់នោះដែលចាយបានក្នុងឥណ្ឌូចិន (បីប្រទេស) គឺប្រទេសកម្ពុជា.លាវនិងយួន ។ នៅក្នុងសម័យនោះ ធនាគារឥណ្ឌូចិន ជាអ្នកបានបោះពុម្ពបីយ៉េបណ្ណនេះ.ហើយគឺសេដ្ឋកិច្ចទាំងបីប្រទេសនេះហើយដែលទ្រទ្រង់តម្លៃប្រាក់ (Piastre) ។ ធនាគារកណ្តាលមានទីស្នាក់ការនៅទីក្រុងហាណូយ (យួនហ្វេ) ។ មន្ត្រីធំបារាំងត្រួតលើប្រទេសទាំងបីគេហៅថា ហ្គូវែរណឺរយ៉េណេរ៉ាល (Gouverneur général) មានទីស្នាក់ការនៅក្រុងហាណូយ ។ នៅទីក្រុងភ្នំពេញ និង វៀងច័ន្ទ គេហៅថា រ៉េស៊ីដង់ស៊ុបពេរីយ៉ើ (Résident supérieur) ។

សម្រាប់ដាស់តឿនក្រើនរំឭកយុវជន-យុវនារីខ្មែរជំនាន់ក្រោយ ឱ្យមានការឈឺចាប់ភ្ញាក់រឭក ព្រោះកាលណោះ យើងរស់នៅក្រោមបង្គាប់បារាំងសេស ។ ខ្មែរនៅពេលនោះមានសេចក្ដីលំបាកវេទនាដោយមកពីការកៀបសង្កត់ តាមឧបាយកលផ្សេងៗ ធ្វើឱ្យយើងមានការឈឺចាប់ណាស់ ពុំហ៊ានមាត់-ក. និយាយស្ដីអ្វីនឹងគេទេ ។

មុនដំបូងគេបានរៀបចំចែកថ្នាក់សមាជិក តាមថ្នាក់ការងារដែលត្រូវធ្វើ :

ទី១ : <u>សមាជិកក្រុមអភិបាល</u> :
មានលោក *ប៉ាចឈឿន* ជាចាងហ្វាង.លោក *ស៊ឹមអ៊ុកថាន់. អៀវកើស.ស៊ីមវ៉ា.ម៉ៅហ៊ុង.ជុំមួង.នួនដួង* ជាអ្នកចាត់ចែងអត្ថបទ និង រៀបចំទំព័រកាសែត ។

ទី២ : <u>យុត្តិកសមាជិក</u> :
មានលោកអាចារ្យ *ហែមចៀវ* (1).*ខៀវជុំ* (1).*ប៉ាងខាត់* (1). *ប៊ុនច័ន្ទម៉ុល.ប៊ុនថាន់. ទេពប៉ាន. ជាងលាន. មិញណាគ្រី*។ល។ ជាអ្នកឃោសនានិងដើរបបួលរកសមាជិក ឱ្យបានកាន់តែច្រើន សម្រាប់ហ៊ុនផងសម្រាប់អ្នកគាំទ្រផង ព្រមទាំងដាស់តឿនរំឭកប្រជាជនឱ្យចេះរួបរួមសាមគ្គីគ្នា ។ ចំណែកខាងព្រះសង្ឃ មានលោកអាចារ្យ ហែមចៀវ.ខៀវជុំ.ប៉ាងខាត់ កាលបើមានគេនិមន្តទៅបុណ្យឯណាម្ដងៗ លោកតែងតែឆ្លៀតឱកាសនោះពន្យល់រំឭកដាស់តឿនទាយក.ទាយិកាក្នុងធម្មទេសនារបស់លោកជារៀងរាល់ពេល ។ មានថ្ងៃមួយនោះ, លោកបានចូលទៅទេសនានៅក្នុងពន្ធនាគារ ដែលមានអ្នកទោសជាច្រើន ។

(1) *ជាព្រះសង្ឃ*

ដោយអំណាចធម្មទេសនានោះ,អ្នកទោសទាំងឡាយ ក៏ផ្អើលជ្រួលច្របល់, ភ្ញាក់រឭកក្រោកឡើងព្រួតគ្នាវាយកម្លូកនិងឆ្មាំគុក ហើយរត់ចេញបានជាច្រើននាក់ ។ អ្នកខ្លះត្រូវគេចាប់បានបញ្ចូលគុកវិញ.អ្នកខ្លះបានរត់គេចរួចខ្លួនមក ។ ចាប់តាំងពីថ្ងៃនោះមក,គេក៏ឈប់និមន្តលោកឱ្យទៅទេសនាប្រៀនប្រដៅទៀតហើយ ។

ទី៣ : <u>បាសាទិកសមាជិក</u> : ដែលគ្រាន់តែមានឈ្មោះជាអ្នកគាំទ្រ ។

& &
&

លោក ប៊ុនច័ន្ទម៉ុលតែងតែឃោសនាពន្យល់អ្នកមកផឹកកាហ្វេជានិច្ចជាកាល ។ ចំណែកឯរូបខ្ញុំដែលជាជាងរចនាគ្រឿងមាសប្រាក់ (1) , តែងតែចេញចូលជារឿយៗធ្វើរបស់របរសម្រាប់រាជវាំង ។

នៅពេលមួយខ្ញុំឆ្លៀតឱកាសថ្វាយទូលសម្ដេច *ពិណ្ណូរ៉ា* អំពីកំណើតនៃកាសែតអង្គរវត្តនេះ ដែលមានឧត្ដមគតិសម្រាប់បំភ្លឺណែនាំខ្មែរទូរទាំងប្រទេស ឱ្យចេះស្រឡាញ់ ជាតិ.សាសនានិងព្រះមហាក្សត្ររបស់ខ្លួន ។ សម្ដេច ព្រះពិណ្ណូរ៉ា ដែលត្រូវជាព្រះអនុជ *ព្រះបាទមុនីវង្ស* បានប្រទានប្រាក់ចំនួនមួយពាន់រៀល (១000រៀល - 1000 Piastres) ដល់កាសែត អង្គរវត្ត ។ ខ្ញុំបាន

(1) *សូមអញ្ជើញអាន « ជីវប្រវត្តិរបស់លោកតាប៊ុនថាន » បោះពុម្ពដោយមជ្ឈមណ្ឌលក្រមអ៊ុយ ៨៨ ទំព័រ ខែកញ្ញា ១៩៩៥ ។*

អញ្ជើញលោកប៉ាចឈឺនឱ្យមកទទួលប្រាក់នេះពីផ្ទាល់ព្រះហស្ត សម្តេចពិណ្ឌុរ៉ា ។ ប្រាក់ចំនួនមួយពាន់រៀលជំនាន់នោះ មានតម្លៃណាស់ ជាហេតុធ្វើឱ្យអស់លោកអ្នកទទួលខុសត្រូវ ខាងកាសែតព្រេកអរនឹងខ្ញុំជាក្រៃលែង ។

កាសែត អង្គរវត្តមានប្រជាប្រិយភាពសម្បើមណាស់ ។ នៅពេលដំបូងគេចេញចំនួន ៥០០ច្បាប់.មួយលើកម្តងក្នុងមួយអាទិត្យ ។ នៅលើកទី២គេចេញចំនួន១០០០ច្បាប់ ។ ចំនួននេះនៅតែមិនគ្រប់គ្រាន់នឹងសេចក្តីត្រូវការលោកអ្នកអានទេ ព្រោះនៅពេលនោះ.អ្នកនៅខេត្តក្រៅក៏សុំជាវជាសទ្ធិកសទ្ធាប់ដែរ ។ ពីរខែក្រោយមកគេចេញចំនួន ៧០០០ច្បាប់.ក្នុងមួយលើកៗ ។ ការដែលចេញមានចំនួនច្រើនយ៉ាងនេះ ធ្វើឱ្យបារាំងមានសេចក្តីចាប់អារម្មណ៍ ... ។

បារាំងក៏ចាត់ការត្រួតពិនិត្យមើលសិនមុននឹងចេញ ។ ពេលខ្លះគេមិនពេញចិត្តនឹងអត្ថបទដែលកាសែតបំរុងចុះផ្សាយ.បារាំងក៏បង្គាប់ឱ្យដកចេញ ។ កន្លែងដែលត្រូវចុះក៏នៅចំហរទទេ ។អ្នកអានក៏ផ្ញើលទៅសូមមើលអត្ថបទដល់ទីចាត់ការសារពត៌មាន ។ បារាំងឃើញដូច្នោះ.គេក៏កោះហៅ លោកប៉ាចឈឺន ទៅម្តងទៀតបង្គាប់ឱ្យរកអ្វីយកមកចុះបំពេញ កុំទុកចំហរ ។ ការចេញកាសែតក៏មានការរអាក់រអួលដោយត្រូវប្រើពេលយ៉ាងយូរ.ទម្រាំនឹងដកចេញ. ដាក់ចូលអត្ថបទនិមួយៗពេលវេលាក៏ត្រូវប្រើលើសពីមួយអាទិត្យគឺគេធ្វើបាបយើងយ៉ាងណាកុំឱ្យយើងមានអ្នកអានច្រើនតទៅទៀត ។

ហេតុនេះ. នៅក្នុងពេលឥឡូវនេះ សូមកូនចៅខ្មែរទាំង

ឡាយមេត្តាជ្រាបថា : បើប្រទេសយើង «ខ្ញុំគេ »ហើយយើងច្បាស់ជាអស់មានសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញយោបល់ហើយ។

ចំណែកឯព្រះសង្ឃ ហែមចៀវ. ព្រះអង្គបានភ្ញាក់រឭកនឹកឃើញការថោកទាប.ខាត ចំណេញ មុនគេ ។ ជារៀងរាល់យប់លោកតែងតែរួមប្រជុំព្រះសង្ឃនិងឧបាសកខ្លះៗនៅក្រោមកុដិដើម្បីរកការដោះស្រាយ រកគម្រោងការណ៍នឹងរើបម្រះចេញពីអំណាចបារាំង ។ ព្រោះនៅពេលនោះលោកអាងទៅលើអានុភាពរបស់ជប៉ុនដែលមានអំណាចមកលើបារាំង ។

ខាងកាសែត អង្គរវត្ត ក៏ខិតខំរកចំណុចខ្សោយរបស់បារាំងយកមកចុះផ្សាយឃោសនាដើម្បីឱ្យខ្មែរភ្ញាក់រឭក ។ នៅឯកៀមកាហ្វេរបស់លោកច័ន្ទម៉ុល.ទាំងអស់គ្នានិយាយតែពីរឿងជាតិជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។

លោក សឺងង៉ុកថាញ់

ក្បួនបាតុកម្មនាមនារ លោកអាចារ្យហែមចៀវ

មានថ្ងៃមួយមានបារាំងម្នាក់ឈ្មោះ*ម៉ៀវ៉ាកិះ* បានចូលទៅក្រាបទូលសម្តេច*ជួនណាត*សូមរៀន«សំណាក់ធម៌កម្មដ្ឋាន » ក្នុងចេតីយ៍ក្រោយព្រះវិហារវត្តឧណ្ណាលោម ។ បារាំងនេះមិនបានរៀនធម៌អីទេព្រោះជារៀងរាល់យប់ពីម៉ោង៩យប់ទៅ១១ អាធ្រាត្រ ក្នុងឋានៈជាអាំងស្ប៉ិចទ័រតិញ, គាត់តែងតែដើរសង្កេតការណ៍ ក្នុងវត្តគ្មានលោះមួយយប់ណាឡើយ ។ លោកសង្ឃនិងអ្នកឯទៀតឃើញអាកប្បកិរិយាបារាំងនេះ ដែលគួរឱ្យសង្ស័យ ក៏នាំគ្នាឡើងទៅទូល លោកអាចារ្យហែម-ចៀវ ។ លោកអាចារ្យហែមចៀវក៏ចាត់រូបខ្ញុំឱ្យឡើងទៅទូលសម្តេចជួនណាតតាមហេតុដែលខ្ញុំបានឮមក ។ សម្តេចជួនណាត បានជ្រាបហើយ ក៏បដិ-សេធពុំព្រមយល់តាមការដែលខ្ញុំបានទូលនោះទេ ។ លោកមានសង្ឃដិកាថា :

-អាត្មាបានស្គាល់បារាំងនេះច្បាស់ណាស់.គាត់ថែមទាំងសុំអាត្មាបួសទៀតផង ។ ខ្ញុំក៏ទូលលោកទៅវិញថា :

-ខ្ញុំព្រះករុណាល្ងង់ណាស់.អ្វីៗជឿតាមសម្តេចមានបន្ទូលទាំងអស់ ។ ការដែលខ្ញុំព្រះករុណាចូលមកគាល់ទូលសម្តេចនេះព្រោះខ្ញុំព្រះករុណាចាំព្រះបន្ទូលសម្តេចទេសនាថា :

-កុំទុកចិត្តជនបរទេស. កុំទុកចិត្តអភិនេស្រ្កម៍. កុំទុកចិត្ត

អភិប្រាយ (1)។ ពាក្យនេះ ដែលជាព្រះបន្ទូលរបស់សម្តេច ។ នៅពេលនោះ.សម្តេចជួនណាតឆ្លើយមកខ្ញុំវិញថា :

-លោកកុំភ័យចំពោះបារាំងនេះ. ឯបារាំងណាៗទៀតអាត្មាមិនដឹងទេ ។ល។

& &
&

ក្រោយមកប្រមាណជាពីរខែតែប៉ុណ្ណោះ ស្រាប់តែបាត់កូនសិស្សអាចារ្យហែមចៀវ ពីកុដិ ពីរថ្ងៃមិនឃើញមកបម្រើលោក. មកស៊ីបាយក៏មិនឃើញមក ។ កន្លងមកប្រមាណជាពីរ-បីថ្ងៃ ស្រាប់តែនៅម៉ោង៩ព្រឹកមានពួកគិញបើកឡានចូលមកចាប់លោកអាចារ្យហែមចៀវនៅសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់.លោកជុំមួង. លោកនួនដួង ពីរនាក់ទៀតនៅក្រសួងដេឡេហ្គេស៍ មុខវាំង យកទៅឃុំនៅក្រសួងប៉ូលីស៍បារាំង ។ ចំណែកឯលោកអាចារ្យហែមចៀវ គេនាំយកទៅប្រគល់ ឱ្យលោក *ទាសាន* រដ្ឋមន្រ្តីក្រសួងមហាផ្ទៃឱ្យនាំទៅសូមអនុញ្ញាតពីសម្តេចសង្ឃជួនណាតផ្សឹកចេញពីភេទព្រះសង្ឃមកជាគ្រហស្ថវិញ ។ លុះកន្លងមក

---

(1) អភិនេស្រ្កម៍ គឺអ្នកបួសស្វែងរកព្រហ្មចរិយធម៌ប្រាសចាកទ្រព្យសម្បត្តិផងទាំងពួង. អភិប្រាយ គឺ សេចក្តីអធិប្បាយ ។កុំទុកចិត្តអ្នកបួស.កុំទុកចិត្តសេចក្តីអធិប្បាយរបស់មនុស្ស ។ ពាក្យនេះចាស់ទុំប្រដៅខ្មែរជំនាន់ក្រោយឱ្យប្រុងប្រយ័ត្នក្រែងមានពួកចោរ ឬពួកអ្នកទិលខូចខ្ជិលធ្វើការរកស៊ីឬពួកបរទេសជិតខាង ចូលមកបន្លំធ្វើជាអ្នកបួសក្លែងក្លាយដើម្បីពន្លិចពុទ្ធសាសនាដែលខ្មែរតែងតែគោរពបូជា ។ កុំទុកចិត្តអភិប្រាយគឺកុំទុកចិត្តពាក្យឃោសនារបស់អ្នកនយោបាយនានាឬអ្នកឃោសនាលក់ថ្នាំកែរោគជាដើម ដែលពួកគេប៉ិនប្រសប់រកពាក្យណាៗដាក់ឱ្យចំចំណុចខ្សោយរបស់យើងម្នាក់ៗឱ្យយើងលង់ខ្លួន ដើម្បីបម្រើប្រយោជន៍របស់គេតែប៉ុណ្ណោះ ។

ពីរថ្ងៃពួកបាតុករខ្មែរទាំងព្រះសង្ឃ, ទាំងគ្រហស្ថរាប់ម៉ឺននាក់ធ្វើបាតុកម្មទាមទារយកលោកអាចារ្យហែមចៀវ ។ ក្បួនដង្ហែចាប់តាំងពី *វត្តលង្ការ* តាមផ្លូវ *នរោត្តម* មកដល់វិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិ, មានប្រវែងជិតមួយគីឡូម៉ែត្រ សុទ្ធសឹងតែហ្វូងមនុស្សពេញទាំងអស់ ។ លោក ប៉ាចឈឿន កាន់ទង់ជាតិនាំមុខគេដើរទន្ទឹមលោកសឺងង៉ុកថាន់ ។ គេហែដើរសំដៅទៅកាន់ប៊ុយរ៉ូរេស៊ីដង់ស៊ុបេរីយ័រ (1) ក្រោយវត្តភ្នំដូនពេញដើម្បីទាមទារយកអាចារ្យហែមចៀវមកវិញ ។

អំពីការរៀបចំបាតុកម្ម, គេស្រុះស្រួលគ្នាយ៉ាងប្រសើរបំផុត ។ លោកអាចារ្យប៉ាំងខាត់ ជាអ្នកដឹកនាំធ្វើមួយយប់ទើសភ្លឺ ។ គេសរសេរខិត្តប័ណ្ណ មួយពាន់សន្លឹកសរសេរដោយដៃទាំងអស់, ហើយចែកឱ្យរទះកង់ចំនួន២០, កង់មួយៗកាន់៥០សន្លឹកយកទៅចែកតាមវត្ត, តាមភូមិនិងតាមសង្កាត់ទាំងអស់ ឱ្យទៅប្រជុំគ្នានៅវត្តលង្ការ ។

លុះក្បួនបាតុកម្មបានដង្ហែទៅដល់ប៊ុយរ៉ូ រេស៊ីដង់ស៊ុបេរីយ័រហើយ, មានបារាំងជាច្រើននាក់រង់ចាំនៅទីនោះ ។ លោកប៉ាចឈឿនក៏ដកយកក្រដាសមកអានតវ៉ាយកអាចារ្យ ហែម-ចៀវ មកវិញ ។ បារាំងបដិសេធមិនព្រមហើយឆ្លើយថា ចាំគេពិនិត្យមើលសិន ព្រោះពេលនេះដោះលែងទៅមិនទាន់បានទេ ។ លោកប៉ាចឈឿននៅតែទទូចទាមទារមិនឈប់ ។ បារាំងក៏ទាញដៃបម្រុងយកលោកប៉ាចឈឿន, តែលោកសង្ឃក៏ចូលទៅដណ្តើមយកលោកមកវិញ ។ បារាំងទាញទៅ, បាតុករទាញមកប្រទាញប្រទង់គ្នា ។ លោកសង្ឃក៏យកដងឆ័ត្រចាក់បារាំង។

(1) *Bureau du Résident Supérieur*

ចំណែកឯលោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុលក៏លើកកង់បោកទៅលើបារាំងដែរ។ បារាំងត្រូវរបួសដោយសារឆ័ត្រព្រះសង្ឃផង, ដោយសារកង់លោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុល ផង ។ ពួកបាតុករ កាន់តែមូលមកជាច្រើនដេរដាស ។ បារាំងឃើញដូច្នោះក៏យកកាំភ្លើងមកបាញ់រះបី-បួនគ្រាប់ឡើងលើកំពើញ ។ ពួកបាតុករក៏ដកថយអស់ទៅ ។

នៅយប់នោះក្រុមតម្រួតនិងគិញបារាំងបើករថយន្តដេញចាប់ពួកបាតុករប្រវ៉ាត់ពេញទីក្រុងភ្នំពេញ ។ នៅពេលនោះគេចាប់បាន លោកអាចារ្យប៉ាំងខាត់ និង លោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុល ។ ចំណែក លោកអាចារ្យខៀវជុំ លោកអាចារ្យសុខ និង លោកជាងលាន រត់ចូលទៅប្រទេសថៃ ។ ខ្លួនខ្ញុំនិង ជាងទេពប៉ាន ក៏គេចខ្លួនទៅពួននៅស្រុកស្វាយពល ខេត្តព្រៃវែង ។ រីឯលោកសឺងង៉ុកថាន់រត់ទៅពួននៅអេតាម៉ាហ្ស៊័រ (1) ជប៉ុន ។ អ្នករត់គេចខ្លួននិងអ្នកដែលគេចាប់បាននោះមានច្រើនណាស់, ខ្ញុំមិនអាចចាំនិងស្គាល់ឈ្មោះអ្នកទាំងអស់នោះទេ ព្រោះពេលវេលាបានកន្លងមកជាងកន្លះសតវត្សទៅហើយ ។ ឯផ្នែកខាងរោងពុម្ពសារពត៌មានអង្គរវត្តវិញ, បារាំងចាត់ការឱ្យគេទៅរើកកាយ, វាយបំបែកបំបាក់ ហើយបោះចោលទាំងអស់គ្មានសល់អ្វីទេ។ ចំណែកឯអ្នកដែលត្រូវគេចាប់បាន គេក៏បញ្ជូនទៅដាក់គុកនៅឯព្រៃនគរទាំងអស់ គ្មានទុកនៅស្រុកខ្មែរម្នាក់ទេ ។លោកអាចារ្យហែមចៀវនិងលោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុលក៏ត្រូវបារាំងយកទៅដាក់គុកនៅកោះត្រឡាច ។ លោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុលបាននិយាយប្រាប់ខ្ញុំថា លោកអាចារ្យហែមចៀវគង់នៅក្នុងគុកកោះត្រឡាច បានតែ៦ខែទេ លោកក៏សុគតនៅក្នុងគុកទៅ ។ គេដាក់ឱ្យសង្កើចខាំលោក,

(1) *Etat major*

លោកកើតកមរមាស់ពេញខ្លួន,សឹង្គមិនបានក៏សុគតទៅ ។ ចំណែកលោកអាចារ្យចាំងខាត់,គេដាក់គុកលោកនៅព្រៃនគរ ។ លោកសឺងង៉ុកថាន់ ត្រូវជប៉ុន នាំយកទៅស្រុកគេឱ្យរៀនភាសាជប៉ុន ។ លុះដល់ជប៉ុនចាប់បារាំងអស់ហើយ,គេក៏នាំលោកសឺងង៉ុកថាន់ មកវិញដើម្បីរៀបចំគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ដែលមានរូបលោកជានាយក ។

លោកជុំមួង ចាប់ផ្ដើមបង្កើតកងទ័ពខ្មែរ ដែលមានជប៉ុនជាអ្នកជួយបង្រៀន ។

លុះគេបង្កើតគណៈរដ្ឋមន្ត្រីថ្មីបានហើយ, គេក៏ចាត់ចែងទៅដោះលែងអ្នកដែលបារាំងចាប់យកទៅទាំងប៉ុន្មានមកវិញទាំងអស់ ។ លោក ប៊ុនច័ន្ទម៉ុល ត្រូវមានភារៈកិច្ចទៅគាស់យកសពលោកអាចារ្យហែមចៀវពីកោះត្រឡាចដើម្បីមកធ្វើបាំរាយ៍តបូជានៅមុខវត្ត ឧណ្ណាលោម ទៅតាមប្រពៃណីព្រះពុទ្ធសាសនា ។

គណៈរដ្ឋមន្ត្រីលោក សឺងង៉ុកថាន់ ធ្វើការមិនបានយូរប៉ុន្មាន,ជប៉ុនត្រូវចាញ់សង្គ្រាមដោយសារអនុភាពបរិមាណូរបស់កងទ័ព អាមេរិកាំង ។ ពេលនោះត្រូវកងទ័ពសម្ព័ន្ធមិត្ត (1) ចូលមកត្រួតពិនិត្យអាវុធជប៉ុននៅប្រទេសខ្មែរ ។ នៅពេលនោះលោកហ្សេណេរ៉ាលបារាំងឡឺក្លែរ៍ (2) បានចាត់ការឱ្យគេអញ្ជើញលោក សឺងង៉ុកថាន់ មកជួបនៅទីស្នាក់ការកណ្ដាលក្រុងភ្នំពេញ ។ លុះពេលលោកមកជួប, គេក៏ចាប់លោកបញ្ចេញតាមទ្វារក្រោយនាំដាក់កប៉ាល់ហោះយកមកដាក់គុកនៅស្រុក

---

(1) កងទ័ពសម្ព័ន្ធមិត្តមាន ៥ប្រទេស : អាមេរិកាំង,កាណាដា,បារាំង,អង់គ្លេស,ចិន
(2) Général Leclerc

បារាំង ។ ពេលនោះបារាំងមានការកាចសាហាវខ្លាំងជាងមុនណាស់ ។ អ្នកណាគាំទ្រលោក សឺងង៉ុកថាន់ ទាំងប៉ុន្មានត្រូវបានរងគ្រោះមួយសារទៀត គឺបារាំងដើរប្រមូលចាប់យកទាំងអស់ ។ អ្នកជាប់ទោសពីមុនដែលបានរួចខ្លួនមកហើយក្ដីក៏ត្រូវគេចាប់ដាក់គុកវិញទាំងអស់ ។ អ្នកខ្លះដឹងខ្លួនទាន់ក៏រត់គេចទៅ ។ លោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុល រត់គេចចេញទៅស្រុក ស្វាយ-ដូនកែវ,ខេត្តបាត់ដំបងដែលកាលណោះស្ថិតនៅក្នុងកណ្ដាប់ដៃនៃប្រទេសថៃ ។ ចំណែកលោក*សុវណ្ណហ្វូត* ជាភូឈ្មួយ លោកសឺងង៉ុកថាន់ដែលត្រូវជាកូនលោកគ្រូពេទ្យហួត,ត្រូវគេចាប់បាន ។ គេយកលោកទៅវាយសម្លាប់នៅក្នុងគុក រួចហើយគេយកខ្សែចមកចងព្យួរនៅតាមមាត់បង្អួចដើម្បីបង្ហាញថា លោកចង-កសម្លាប់ខ្លួនឯង ។ គឺនៅពេលដែលបារាំងត្រឡប់មកលើកទី២នេះហើយដែលមានខ្មែរខ្លះបង្កើតបានជា «ក្រុមខ្មែរឥស្សរៈ»។ អ្នកបង្កើតក្រុមនេះមាន *ទ្រង់ច័ន្ទរង្សី*,លោកស័ក្តិ១ធីង បង្ករទ័ព នៅខេត្តកំពង់ស្ពឺ ។ ប៉ែកខាងកើតភ្នំពេញ,ឈ្មោះអាចារ្យយី តាំងទ័ពនៅក្នុង ឃុំអារីយ៍ក្សត្រ ។ ប៉ែកខាងបាត់ដំបង, មានឈ្មោះ *ហ៊ុលវង្សអានុភាព*, លោក ប៊ុនច័ន្ទម៉ុល និងអាចារ្យប៊ុន ជាមេ ។ ប៉ែកខាងសៀមរាបមានឈ្មោះ*ដាបឈួនមូលពេជ្រ* ជាមេ ។

ពួកឥស្សរៈទាំងប៉ុន្មាននេះ បានវាយខានទ័ពបារាំងជាច្រើនណាស់ដែរ ។

តែនៅក្នុងចំណោមពួកឥស្សរៈទាំងនោះ, មានមនុស្សម្នាក់ឈ្មោះ*ពុកឆាយ*ធ្វើការឱ្យឈ្មោះ *ម៉ៀងវ៉ាន់ទ្រិញ* ជាយួនយៀក-

មិញ ។ យួននេះចូលមកញ៉ាក់ពុកឆាយឱ្យដើរទៅតាមគំនិតគេ។ ពុកឆាយជាមនុស្សល្ងង់ខ្លៅហើយកាចសាហាវណាស់អាងកាប់, អាងចាក់ ហើយជាអ្នកលេងល្បែងស៊ីសងផង ... ។

មានរឿងមួយ នៅក្នុងមណ្ឌលខ្ញុំ គឺ *ស្រុកល្វាឯម* ខេត្តកណ្ដាល ។ កាលណោះមានមេខ្មែរឥស្សរៈម្នាក់ឈ្មោះ អាចារ្យយី ។ គាត់បានវាយតទល់ជាមួយនឹងពួកយៀកមិញហើយបានសម្លាប់យៀកមិញ អស់ចំនួន ៣៤ នាក់ក្នុងយប់នោះឯង ។ ខាងពួកឥស្សរៈ មានស្លាប់៧នាក់ ។ កន្លែងកើតហេតុ ហៅថា ភូមិ*ថាញ់ថេវ* ស្ថិតនៅចន្លោះ*ឃុំសារិកាកែវ* និងឃុំ *ពាមឧកញ៉ាអុង* ។ ពួកឥស្សរៈដុតផ្ទះយួនចាប់ពី*ឃុំស្វាយជ្រុំ* ទៅឃុំ *អារីយ៍ក្សត្រ-សារិកាកែវ-ពាមឧកញ៉ាអុង-កោះរាស្ត្រ-ថ្មគរ-ផ្លូវត្រី* ក្នុងឃុំទាំងនោះ ផ្ទះយួនមានប៉ុន្មាន ពួកឥស្សរៈដុតចោលទាំងអស់ ។ មូលហេតុឱ្យមានការទាស់គ្នាគឺថា មកពីពួកយៀកមិញបោកយកប្រាក់អំពីខ្មែរឥស្សរៈ ។ ដំបូងពួកយៀកមិញចូលមកសុំរួបរួមគ្នាវាយដេញបារាំងទាំងអស់គ្នា ។ តែពួក អាចារ្យយីមិនសូវមានអាវុធ,យួនក៏និយាយឱ្យអាចារ្យយីរកលុយឱ្យគេ. គេនឹងទៅទិញអាវុធពីទាហានបារាំងនៅព្រៃនគរយកមកឱ្យ ។ អាចារ្យយី ដើររៃប្រាក់ពីអ្នកស្រុកនៅពេលនោះបាន២០ម៉ឺនរៀលប្រកពេញមួយបាវធំប៉ុងណែនប្រគល់ទៅឱ្យពួកយៀកមិញ ។លុះយួនទិញកាំភ្លើងបានមកហើយ. កាំភ្លើងថ្មីៗវាទុកហើយឱ្យអាចាស់ៗទៅអាចារ្យយី ។ អាចារ្យយីដឹងក៏ទៅសួរដេញដោលបណ្ដាលឱ្យមានរឿងទាស់ទែងគ្នាឡើង ។ ពួកអាចារ្យយីក៏ចាប់កាំភ្លើងបានមុនបាញ់រះទៅលើពួកយួនស្លាប់អស់៣៤នាក់. ខាងអាចារ្យយីស្លាប់៧នាក់ ។ ពួកយួនឃើញហេតុការណ៍មិនស្រួលក៏នាំគ្នារត់ទៅកាន់ស្រុកវាវិញអស់ទៅ ។ល។

តមកប្រទេសខ្មែរ បានទទួលរបបគ្រប់គ្រង តាមរបៀប

ប្រជាធិបតេយ្យ.គេបានបង្កើតឱ្យមានការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងសមាជិករដ្ឋសភាជាតិ. មានរដ្ឋាភិបាលចេញពីរដ្ឋសភា ក៏បានតវ៉ាសូមដោះលែងយកខ្មែរជាប់ឃុំទាំងប៉ុន្មានដែលបារាំងចាប់យកទៅឱ្យបានរួចខ្លួនចេញមកវិញទាំងអស់. ឯ ចំណែកលោកសឺងង៉ុកថាញ់នៅជាប់នៅឯស្រុកបារាំងនៅឡើយ ។

កាលបារាំងយល់ព្រមឱ្យខ្មែរគ្រប់គ្រងប្រទេស តាមរបៀបមានរដ្ឋសភាមុនដំបូងខ្មែរទាំងអស់បង្កើតបានគណបក្សចំនួន ៤ គឺ :

- ទី១ គណៈបក្សប្រជាធិបតេយ្យមានរូបក្បាលដំរីជាសញ្ញាមាន *ទ្រង់ស៊ីសុវត្ថិយុត្តិវង្ស* និង *លោកអៀវកើស* ជាអ្នកដឹកនាំ ។
- ទី២ គណៈបក្សសេរីភាព មានទង់ជាតិរូបប្រាសាទជាសញ្ញាមាន *ទ្រង់នរិន្ទដេក* ជាអ្នកដឹកនាំ ។
- ទី៣ គណៈបក្សខេមរៈប៉ុណ្ណការមានរូបនាងគង្ហីងព្រះធរណីជាសញ្ញា. មានទ្រង់ *ស៊ីសុវត្ថិសិរិមតៈ* និង *លោកលន់នល់* ជាអ្នកដឹកនាំ ។
- ទី៤ គណៈបក្សប្រូក្រេស៊ីស មានរូបព្រួញជាសញ្ញា. មាន *ទ្រង់នរោត្តមម៉ុងតាណា* ជាអ្នកដឹកនាំ ។

ការតាំងរដ្ឋសភា. មុនដំបូងមាននិតិកាលតែមួយឆ្នាំសម្រាប់តែងច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ,រួចហើយត្រូវរំលាយទៅវិញបោះឆ្នោតសារជាថ្មីមានកំណត់និតិកាលចំនួន៤ឆ្នាំទើបអស់អាណត្តិ ។

តើមរណភាពរបស់ទ្រង់ យុត្តិវង្ស បណ្តាលមកពី រោគាពាធឬមកពីផែនការណ៍?

មុនពេលដែលរដ្ឋសភាបណ្តោះអាសន្នផុតអាណត្តិបីខែ គេបានទទួលសំបុត្រអនាមិកមួយច្បាប់ របស់អ្នកសិក្សាពីស្រុកបារាំងផ្ញើមកជូនរដ្ឋសភាជាតិដែលមានសេចក្តីថា ៖

-មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់បារាំងប្រចាំនៅប្រទេសខ្មែរបានសរសេរសំបុត្រមួយច្បាប់ផ្ញើទៅជូន« លោកធំ» នៃប្រទេសបារាំងថាសេចក្តីព្រាងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលបារាំងបានរៀបរៀងឱ្យខ្មែរប្រើនោះពុំបានសម្រេចទេ,ខ្មែរបដិសេធចោលទាំងស្រុង,ព្រោះនៅក្នុងចំណោមពួកសមាជិក *គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ* មានមនុស្សសំខាន់មួយរូប ដែលកិច្ចការអ្វីៗគេច្រើនជឿនិងទុកចិត្តលើមនុស្សនោះណាស់ ។ ក្រែងតែរកឧបាយកលកំចាត់មនុស្សនោះឱ្យចេញក្រៅពីសង្គមខ្មែរ ទើបកិច្ចការអ្វីៗអាចសម្រេចទៅបាន។

រឿងសំបុត្រអនាមិកនេះគឺលោក *អៀវ-កើស* ប្រធានរដ្ឋសភាមានប្រសាសន៍ប្រាប់ខ្ញុំ ។

មុនរដ្ឋសភាផុតអណត្តិបីខែ, បារាំងបានអញ្ជើញទ្រង់ *យុត្តិវង្ស* (1) ទៅជប់លៀងនៅសណ្ឋាគាររដ្ឋមួយ ចាប់ពីពេលយប់

(1) *ទ្រង់យុត្តិវង្សជាបុត្រព្រះអង្គម្ចាស់ចំរើនវង្សនិងម្ចាស់ក្សត្រីយ៍ស៊ីសុវត្ថិយុត្តិផានប្រសូត្រនៅឆ្នាំ ១៩១៣។ ប្រឡងជាប់សញ្ញាប័ត្របណ្ឌិតរដ្ឋផ្នែកគណិតសាស្ត្រនៃមហាវិទ្យាល័យម៉ុងប៉េល្យេនៃប្រទេសបារាំង នៅឆ្នាំ១៩៤១.ក្នុងជន្មាយុ២៨វស្សា (Docteur d'Etat ès-sciences Mathématiques à montpellier France) ។ នៅខែឧសភាឆ្នាំ១៩៤៧.ទ្រង់បានកសាងគណបក្សមួយឈ្មោះ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជាមួយមិត្តភក្តិដែលមានលោក អៀវកើស ជាដើម ។*

ទៅទល់ភ្លឺ ។ លុះព្រឹកឡើងទ្រង់ យុត្តិវង្ស ពុំបានទៅកាន់ទីស្នាក់ការការិយាល័យទេ ព្រោះក្នុងថ្ងៃនោះលោកឈឺ ។ លោកយាងទៅ ព្យាបាលព្រះអង្គនៅមន្ទីរពេទ្យ *ព្រះកេតុមាលា* ។ លោកឱ្យគេព្យាបាលនៅមន្ទីរពេទ្យបានតែ៩ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ ក៏បានទទួលអនិច្ចកម្មទៅ ។ មតិពីរផ្នែកបានកើតឡើង ៖

-មួយ ថាលោកសុគត ដោយរោគាពាធ ព្រោះលោកមានជម្ងឺសួតក្អករបេង ជាយូរយារមកហើយ ។

-មតិមួយទៀតថា លោកសុគតនេះគឺនៅក្នុងផែនការណ៍របស់គេទេ ព្រោះតាមធម្មតា បើស្លាប់និងជម្ងឺសួតគឺមិនមែនឈឺតែ៩ថ្ងៃហើយស្លាប់នោះទេ។ តាមដែលគេធ្លាប់ចំណាំមក,មុននឹងស្លាប់ត្រូវប្រើពេលជាច្រើនខែឬជាច្រើនឆ្នាំផងទើបស្លាប់ ។ តែនេះគ្រូននៅពេទ្យតែ៩ថ្ងៃក៏សុគតយ៉ាងនេះ, មិនគួរសោះ ។

<u>ដល់និតិកាលទី២មានកំណត់៤ឆ្នាំ</u> ៖

តមកលោក អៀវ-កើស អ្នកដឹកនាំគណបក្សប្រជាធិ-បតេយ្យ ត្រូវមានការជ្រើសតាំងសមាជិករដ្ឋសភាជាស្ថាពរសម្រាប់អនុវត្តច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញតទៅ ដែលមានអាយុសភា៤ឆ្នាំទើបផុតអាណត្តិ ។ និតិកាលនេះគេរៀបចំមណ្ឌលថែមទៅជា ៨-៩ មណ្ឌល ដែលមានគណបក្ស៤ចេញមកបង្ហាញឱ្យរាស្ត្រជ្រើសតាំង គឺ ៖

-គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ

-គណបក្សសេរីភាព

-គណបក្សខេមរៈបុណ្ណការ និង

-គណបក្សប្រូក្រេស៊ីស្ត៍ (Progressiste) ។

ផលនៃការបោះឆ្នោតលើកនោះគឺ ៖

-គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ បាន ៥៩ កៅអី

-គណបក្សសេរីភាព បាន ២៨ កៅអី

-គណបក្សខេមរៈបុណ្ណការ បាន ២ កៅអី

-គណបក្សប្រូក្រេះស៊ីស្ត៍ បាន ០ កៅអី

គ្រានោះលោក អៀវ-កើស ធ្វើជាប្រធានរដ្ឋសភា. លោក *ឈាន-វៃម* ជានាយករដ្ឋមន្ត្រី ។ គណរដ្ឋមន្ត្រីនៃលោក ឈាន-វៃម ប្រតិបត្តិការមិនបានយូរប៉ុន្មានទេ ។ បន្តិចក្រោយមក លោក ឈាន-វៃម ក៏លាឈប់ពីដំណែង ។ ការលាឈប់ពីដំណែងនេះ. តាមដែលខ្ញុំដឹង គឺមកពីមានការមិនចុះសម្រុងគ្នារវាងសមាជិកនៃគណបក្ស ក្នុងការដែលលោក ឈាន-វៃម សូមដកអភ័យឯកសិទ្ធិពីដំណាងរាស្ត្រពុករលួយខ្លះជូនទៅតុលាការឱ្យជំនុំជំរះ ពីបទកែបន្ទំ យកឈ្មោះរាស្ត្រ ទៅសុំបើកយកអំបោះលក់ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ។ មានដំណាងរាស្ត្រខ្លះទៀតមានការអាក់អន់ចិត្តដោយគេពុំបានបញ្ចូលខ្លួនទៅក្នុងគណរដ្ឋ-មន្ត្រីនេះ ។ម្ល៉ោះហើយទេះតែមានការរកាំរកូសក្នុងរដ្ឋសភា ។ ដោយយល់ហេតុនេះទើបលោក ឈាន-វៃម បានសម្រេចចិត្តសូមលាលែងចេញពីគណរដ្ឋមន្ត្រីរបស់លោកទាំងអស់ ។

តមក សភាចាត់តាំងឯកឧត្តម *ប៉ែន-នុត* ឱ្យជ្រើសរើសគណរដ្ឋមន្ត្រីសារជាថ្មី ។ រដ្ឋាភិបាល ឯកឧត្តមប៉ែន-នុតមានការពិបាកយ៉ាងខ្លាំង ព្រោះក្នុងការជ្រើសរើសរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួង

យុត្តិធម៌ (តុលាការ)មានបេក្ខជនពីររូបគឺឯកឧត្តម *មាស-សាឯម* និង ឯកឧត្តម *យ៉ែម-សំបូរ* ។ ដោយសភាមិនពេញចិត្តនិងលោក យ៉ែម-សំបូរ. គេក៏ជ្រើសរើសលោក មាស-សាឯមជារដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ ដែលធ្វើឱ្យលោក យ៉ែម-សំបូរ មានការអាក់អន់ចិត្តយ៉ាងខ្លាំង ព្រោះក្នុងការជ្រើសរើសគណរដ្ឋមន្ត្រីទាំងពីរលើកនេះ លោកពុំដែលបានចូលនិងគេសោះក៏កើតមានការមិនសប្បាយចិត្ត ។ រដ្ឋាភិបាល លោក ប៉ែន-នុត ប្រតិបត្តិការមិនបានយូរប៉ុន្មាន ត្រូវសភាទំលាក់ចេញទៀត ដោយសាររឿង រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុ *មៀច-គន្ធ* បានយល់ព្រមឱ្យមេសៃវៀនឈ្មោះ *គី-ហេង* បិទទន្លេកំពង់ឆ្នាំងមួយចំហៀងត្រង់ម្តុំ *ភូមិខ្នាត្រហឹម* ធ្វើឱ្យត្រីងាប់អណ្តែតពាសពេញទន្លេកំពង់ឆ្នាំង ចុះមកដល់ក្រុងភ្នំពេញ ។ លុះរដ្ឋាភិបាល ប៉ែន-នុត ធ្លាក់ហើយ,គេឃើញ លោកយ៉ែម-សំបូរ ចេញចូលគាល់ព្រះមហាក្សត្រីយានី ជាញឹកញាប់ ... ។

ពេលនោះក៏លេចឮពាក្យចចាមរ៉ាមដ៏អកុសលចេញមកថា លោកអៀវ-កើស ចង់បំបាត់របប *រាជានិយម* ដើម្បីធ្វើជា *សាធារណរដ្ឋ* វិញ ។ (ត្រង់នេះអ្នកនិពន្ធខ្ញុំ សូមបញ្ជាក់ថាលោកអៀវ-កើស ដែលខ្ញុំស្គាល់ច្បាស់ ហើយដែលមានការស្និតស្នាលធ្លាប់ធ្វើការយ៉ាងជិតស្និតជាមួយគ្នា. គ្មានគំនិតបែបនេះទេ ។លោកអៀវ-កើស មានចិត្តស្មោះត្រង់និងព្រះមហាក្សត្ររបស់ខ្លួន ។ រីឯសមាជិកសភាទាំងប៉ុន្មានមានការគោរពជឿទុកចិត្តលើលោកស្មើរតែទាំងអស់គ្នាក្នុងសភាទាំងមូលទៀត)។

តាមការសន្និដ្ឋានរបស់អ្នកនិពន្ធខ្ញុំ គឺថា ប្រហែលជាមាន

មនុស្សអកុសលបង្កើត *ពាក្យអពមង្គល,ចាក់រុក* ដើម្បីទៅផ្តាប់ផ្តុនផ្លូវយកបុណ្យស័ក្តិក៏មិនដឹង ?

ក្រោយដែលរដ្ឋាភិបាល ប៉ែន-នុត ធ្លាក់ទៅ,ព្រះករុណា *នរោត្តមសីហនុ* ក៏ចាត់តាំង លោកយ៉ែម-សំបូរ ជូនមករដ្ឋសភាឱ្យ *រៀបចំរដ្ឋាភិបាល* បន្តពីលោក ប៉ែន-នុត ទៅទៀត ។

គ្រង់នេះសមាជិករដ្ឋសភាទាំងអស់ប្រឆាំងនិងព្រះបញ្ជានេះ មិនព្រមបោះឆ្នោតឱ្យលោក យ៉ែម-សំបូរ ស្ទើរតែទាំងអស់គ្នា ព្រោះគេយល់ថាលោក យ៉ែម-សំបូរ ខ្វះសមត្ថភាពមិនអាចទទួលឱ្យធ្វើជា *នាយករដ្ឋមន្ត្រី* បានទេ តែគេសុខចិត្តឱ្យធ្វើបានត្រឹមតែសមាជិករដ្ឋាភិបាលខាងតុលាការតែប៉ុណ្ណោះ (ព្រោះគេយល់ថា *និស្ស័យចិត្តថ្លើមលោកជាអ្នកកាចសាហាវ* ទៀតផង)។ នៅពេលដែលខ្ញុំដឹងថា សមាជិករដ្ឋសភា មិនព្រមបោះឆ្នោតឱ្យលោក យ៉ែម-សំបូរ, ខ្ញុំក៏ចូលទៅជំរាបលោក អៀវ-កើស ថា រឿងព្រះមហាក្សត្រចាត់តាំងលោក យ៉ែម-សំបូរ នេះមើលទៅមិនអាចសម្រេចទេព្រោះសមាជិកទាំងអស់ មិនយល់ព្រមបោះឆ្នោតឱ្យ ។ លុះលោក អៀវ-កើស ជ្រាបតាមសេចក្តីដែលខ្ញុំប្រាប់ហើយ លោកក៏អញ្ជើញសមាជិករដ្ឋសភាទាំងអស់ចូលប្រជុំក្នុងបន្ទប់សម្ងាត់ពិសេសមួយ ។ លោក អៀវ-កើស ចាប់ផ្តើមសួរសមាជិកសភាទាំងអស់ពីរឿងព្រះករុណាចាត់តាំងលោក យ៉ែម-សំបូរ ធ្វើជានាយករដ្ឋមន្ត្រី តើអស់លោកយល់យ៉ាងដូចម្តេច ? សមាជិកសភាឆ្លើយជំរាបលោក អៀវ-កើស វិញ ដោយមានហេតុបីយ៉ាង ៖

-ទី១ លោក យ៉ែម-សំបូរ មិនសូវយល់ខាងសេដ្ឋកិច្ច

និងហិរញ្ញវត្ថុ ។

-ទី២ លោកមាននិស្ស័យកាចឆេវឆាវ កាលបើគាត់និយាយមិនឈ្នះគេ គាត់ច្រើនតែហៅគេឱ្យប្រដាល់គ្នា ។

-ទី៣ គាត់មិនសូវស្តាប់គេក្រៅអំពីយោបល់របស់គាត់នោះថែមទៀតផង ។

លោក អៀវ-កើស ស្តាប់ចម្លើយរបស់សមាជិករដ្ឋសភារួចហើយ លោកក៏មាន ប្រសាសន៍ពន្យល់សភាវិញថា ៖

-បើយើងមិនព្រមអនុម័តតាមព្រះវិរិះ ដែលព្រះករុណាបានតែងតាំងហើយនោះទេ នោះឈ្មោះថា យើងនិងព្រះមហាក្សត្រ មានទំនាស់និងគ្នា ។ ពេលនេះយើងប្រឆាំងមិនបានទេ ព្រោះរាស្ត្រភាគច្រើននៅមានជំនឿលើព្រះមហាក្សត្រ ។ ដូច្នេះគួរយើងសម្រួលព្រះរាជហឫទ័យព្រះអង្គផងទៅ បើយើងមានទំនាស់និងស្តេច,យើងមិនអាចធ្វើអ្វីតទៅទៀតបានឡើយ។

គ្រានោះសភាយល់ព្រមតាមលោកប្រធាន អៀវ-កើស តែគេបោះឆ្នោតឱ្យលោក យ៉ែម-សំបូរ ល្មមតែធ្វើការបានតែប៉ុណ្ណោះ គេមិនឱ្យច្រើនតាមចំនួនរដ្ឋសភាមាននោះទេ ។

លុះដល់លោក យ៉ែម-សំបូរ ឡើងកាន់អំណាច លោកគ្មានគិតអ្វីក្រៅអំពីបង្កើតបនល្បែងភ្នាល់ទេ ។ លោកបានចូលមកពិគ្រោះនិងលោកប្រធាន អៀវ-កើស សូម *បើកលេងល្បែងកាស៊ីណូ* នៅចំកណ្តាលក្រុងត្រង់វាលផ្សារកណ្តាល ។ លោក អៀវ-កើស ប្រកែកមិនយល់ព្រមជាដាច់ខាត ។ កន្លងមកប្រហែលជាមួយអាទិត្យ,ថៅកែ *ឡុង-ហៃ* និងថៅកែ*ឈុន-ស្រេង* មកពីងខ្ញុំឱ្យជូនទៅផ្ទះលោក អៀវ-កើស ។ ខ្ញុំប្រកែកមិនជូន

ទៅទេ.ព្រោះលោក អៀវ-កើស មិនទទួលភ្ញៀវនៅផ្ទះទេ.លោកទទួលបានតែនៅប៊ុយរ៉ូរដ្ឋសភាតែប៉ុណ្ណោះ ។ រឿងបើកកាស៊ីណូនេះក៏ស្ងាត់បាត់អស់មួយរយៈទៅ ។ ក្រោយមកលោក យ៉ែម-សំបូរទៅបង្ខំឱ្យរដ្ឋសភាអនុម័តលើថវិកា សូមបើកមុខចំណាយ។

ដោយសេចក្ដីគ្រោងប្រាក់ចំណាយរបស់ក្រសួងផ្សេងៗ ទើបតែនិងបញ្ជូនទៅឱ្យរដ្ឋសភាបានមួយអាទិត្យ សភាមិនទាន់បានពិនិត្យសព្វគ្រប់នៅឡើយទេ ព្រោះថាការពិនិត្យ ថវិកាបើកមុខចំណាយទាំង១២ក្រសួងត្រូវប្រើពេលយ៉ាងឆាប់ណាស់ក៏មួយខែដែរ ។ ដូច្នេះការបង្ខំឱ្យរដ្ឋសភាអនុម័តលើថវិកាបើកមុខចំណាយក្នុងរយៈពេលមួយអាទិត្យឃើញថាប្រញាប់ពេក មិនអាចធ្វើការពិនិត្យបានឡើយ ។ ត្រង់នេះហើយ ដែលលោក យ៉ែម-សំបូរ យល់ថា សភាមិនធ្វើការ. សភាធ្វើបាបលោក។ លោក យ៉ែម-សំបូរ ក៏ចូលទៅទូលព្រះករុណា សុំរំលាយរដ្ឋ-សភាចោល ។ ព្រះករុណាយល់ព្រមតាមលោកយ៉ែម-សំបូរទូល ក៏សម្រេចចេញព្រះរាជក្រឹត្យឱ្យរំលាយ សភាក្នុងឆ្នាំ១៩៥០នោះទៅ ។

ការដែលសភាធ្វើការប្រឹតប្រៀងយ៉ាងនេះធ្វើឱ្យអ្នករដ្ឋ-ការខ្លះ មិនពេញចិត្តនិងរដ្ឋសភាទេ ។ *ក្នុងគ្រាព្រះករុណា*

ការពិនិត្យថវិការក្នុងសម័យមានរដ្ឋសភា. សូមអ្នកអានជ្រាបថាគេពុំមែនធ្វើលេងៗទេ ។ ទេគេត្រូវអញ្ជើញចៅក្រសួងនីមួយៗមកសួរដេញដោលអំពីមុខរបស់ដែលត្រូវចាយ គឺចាយទៅលើមុខរបស់អ្វីជាគ្រឿងចាំបាច់ឬទេ ? មានក្រសួងខ្លះគ្រោងប្រាក់សូមបើកមុខចំណាយដាក់ឱ្យលើសដល់ទៅ បីភាគ លើរបស់ដែលត្រូវចាយតែ ពីរភាគប៉ុណ្ណោះក៏សឹងមាន ។ ឯសមាជិកគណកម្មាការសម្រាប់ពិនិត្យថវិការ ក្នុងជំនាន់លោកអៀវ-កើស. លោករើសយកច្រើនតែអ្នកជំនួញ ដូចជា លោកហាក់ម៉ុងហេង.អ៊ិតសាប.អ៊ិតសាម.សំញាន.ចេងសន.ឃិនដៃ.ពុនថាន់.ប៉ែនអន.ចេងសន ទាំងអស់មាន១២នាក់ខ្ញុំភ្លេចឈ្មោះបីនាក់ទៀត ពុំបានចាំ ។

រំលាយរដ្ឋសភាម្ដងៗ មានអ្នកខ្លះក្រេកអរហើរកញ្ច្រៀវទះដៃថែមទៀតផង ។ ត្រូវនិងពាក្យព្រេងមួយឃ្លាថា ៖

«ខឹងនិងសង្កើចទៅដុតមុងចោល»!

ចំណែករដ្ឋាភិបាលយ៉ែម-សំបូរវិញ ក្រោយរំលាយរដ្ឋសភាបានប្រហែលជាមួយខែតែប៉ុណ្ណោះ ក៏ចាប់បើកលេងល្បែង កាស៊ីណូនៅ *វាលផ្សារកណ្ដាល* ខាងជើង វត្តឧណ្ណាលោម យ៉ាងគគ្រឹកគគ្រេង ។ លុះកូនសិស្សអ្នកសិក្សាយល់ឃើញនូវអំពើនេះមិនល្អ.ក៏នាំគ្នាធ្វើបាតុកម្មហែក្បួនតាមអតីតផ្លូវ «អូរីយ៉េ» កាត់មករកហ្វូងល្បែងកាស៊ីណូត្រង់វាល «ផ្សារកណ្ដាល»។

រដ្ឋាភិបាលយល់ឃើញហេតុមិនស្រួលក៏បញ្ជាឱ្យរទេះឡានបាញ់ទឹកកាត់ហ្វូងបាតុករឱ្យរត់ខ្ចាត់ខ្ចាយអស់ទៅ ។ ក្នុងក្បួនហែនោះ. បាតុករស្រែកទ្រហឹងអ៊ឹងអាប់.មានភ្លេង ឆៃយ៉ាំ ឡុកនាំដើរមុខក្បួន រួចគេស្រែកច្រៀងជាពាក្យស្លោកថា ៖

«មាសសាឯម យ៉ែមសំបូរ
បើកកាស៊ីណូ បិទវិទ្យាល័យ រំលាយសភា !»

រួចគេស្រែកបន្ទរថា :

«ហ៊ុយម៉ោង-ហ៊ុយម៉ោង ! »

នេះជាពាក្យច្រៀងចំអកឡកឡឺយ របស់ កូនសិស្សអ្នកសិក្សា ឱ្យដល់ឈ្មោះរដ្ឋមន្ត្រីទាំងបីរូប មានលោកយ៉ែម-សំបូរជានាយករដ្ឋមន្ត្រី.លោកមាស-សាឯម ជារដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ និងលោក ហ៊ុយ-ម៉ោង ជារដ្ឋមន្ត្រីការពារប្រទេស ។

លោក យ៉ែម-សំបូរ ខឹងនិងពាក្យស្លោកខ្លាំងពេកក៏បញ្ជាឱ្យគេបិទសាលាវិទ្យាល័យបង្អត់អាហារកូនសិស្សឱ្យប៉ូលីសយាម

ជុំវិញសាលា មិនឱ្យសិស្សដើរចេញចូលបាន ។ ចំណែកពួកកូនសិស្សនៅខាងក្រៅ ក៏នាំគ្នារៃលុយទិញនំប៉័ងយកទៅបោះចូលទៅក្នុងសាលា ។ ក្នុងរយៈ៥ថ្ងៃ ដែលគេបិទសាលា, គេឮសូរតែសម្លេងស្លូរថៃយ៉ាំ និង សម្លេងច្រៀងពាក្យស្លោក ៖

មាសសាងម-យ៉ែមសំបូរ-បើកកាសិណ្ឌបិទវិទ្យាល័យ ...

រំលាយសភា, ហ៊ុយម៉ោង,ហ៊ុយម៉ោង ! ជារឿងរាល់យប់-ថ្ងៃគ្មានលោះថ្ងៃណាឡើយ ...

តមកព្រះករុណា នរោត្តម-សីហនុ ទ្រង់យាងទៅស្រុកបារាំង ។ ព្រះអង្គទ្រង់អញ្ជើញលោក អៀវ-កើស ឱ្យតាមហែព្រះអង្គទៅជាមួយដែរ ។ លោក អៀវ-កើស អត់លុយមកខ្ចីប្រាក់ពីខ្ញុំ បីម៉ឺនរៀល ដើម្បីយកទៅកុម្មង់រថយន្តម៉ាកស៊ីត្រូអែនមកប្រើ ។ លោកទៅដល់ស្រុកបារាំង, លោកផ្ញើកាតប៉ុស្តាល់រូបប្រាសាទប៉ង់តេអុង ដែលជាកន្លែងកប់ខ្មោចអ្នកប្រាជ្ញ ដាក់សេចក្តីយ៉ាងខ្លីលើសន្លឹកកាត សួរសុខទុក្ខ ហើយថាលោកនឹងវិលត្រឡប់មកស្រុកវិញក្នុងពេលឆាប់ៗនេះហើយ ។ ក្រោយដែលខ្ញុំទទួលកាតប៉ុស្តាល់ពីរឬបីថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ លេចឃើញលោក អៀវ-កើស មកដល់ភ្នំពេញដែរ ដោយយកស្ទីឡូមួយមកឱ្យខ្ញុំ ។ ខ្ញុំក៏សួរថា ៖

-ម៉េចក៏លោកប្រញាប់មកវិញម្ល៉េះ ?

លោកឆ្លើយថា ៖

-ខ្ញុំគ្មានលុយចាយទេ, សម្តេចលោកចេញតែថ្លៃកប៉ាល់ហោះឱ្យតែប៉ុណ្ណោះ ។ ឯថ្លៃសណ្ឋាគារនិងថ្លៃចាយទឹកត្រូវយើងចេញខ្លួនឯង ។ ខ្ញុំទ្រាំនៅមិនបាន ព្រោះគ្មានលុយ ។ លុយដែលខ្ញុំខ្ចីពីលោកទៅខ្ញុំយកទៅកក់ថ្លៃឡានអស់ហើយ ។

លោកមានប្រសាសន៍ប្រាប់ខ្ញុំថា ៖

-ថ្ងៃសៅរ៍ខាងមុខនេះយើងប្រជុំគ្នារៀបចំធ្វើផែនការណ៍បោះឆ្នោត ព្រោះនៅតែបីបួនខែទៀតយើងត្រូវបោះឆ្នោត សារជាថ្មីទៀតហើយ ។

អានុស្សាវរីយ៍ដ៏ជូរចត់មួយ ដែលមិនអាចបំភ្លេចបាន

លុះដល់ថ្ងៃសៅរ៍ឆ្នាំ១៩៥០ (ខ្ញុំមិនចាំថ្ងៃ-ខែ (1)) លោក *អៀវ-កើស* អញ្ជើញសមាជិកគណកម្មការនាយកនៃគណបក្សទាំងអស់ទៅប្រជុំនៅទីចាត់ការ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ នៅផ្លូវទល់មុខផ្ទះរេស៊ីដង់ម៉ែរ (Résident maire) នៅភ្នំពេញ ។

គ្រានោះគណកម្មាការនាយក ព្រមទាំងសមាជិកធម្មតាអញ្ជើញទៅប្រជុំមានគ្នាច្រើនគ្រាន់បើរដែរ ។ ចំណែកខ្ញុំ និងលោក *មិញ-ណាគ្រី* ទៅទទួលទានការពុំបានទៅប្រជុំនាថ្ងៃនោះទេ ។ លុះប្រជុំចប់សព្វគ្រប់ហើយ ពេលម៉ោងប្រហែលជា៨យប់ ពួកសមាជិកដែលមកប្រជុំទាំងប៉ុន្មានក៏ចេញទៅផ្ទះអស់ហើយនៅតែលោកអៀវ-កើសនិងលោក*ម៉ែត-ហ៊ាន*អង្គុយជជែកគ្នាបន្តទៅទៀត ។ស្រាប់តែ !... នៅម៉ោងប្រហែល៨យប់ សម្លេងគ្រាប់បែកមួយគ្រាប់ផ្ទុះឮទៅដល់កន្លែងដែលខ្ញុំកំពុងតែអង្គុយទទួលទានភោជនាហារពេលមង្គលការ ។ ក្រោយដែលបានឮស្នូរសម្លេងនោះប្រហែលពីរនាទីមកប៉ុណ្ណោះ ក្មេងនៅផ្ទះខ្ញុំជិះកង់នាំដំណឹងនេះមកប្រាប់ ។ ខ្ញុំនិងលោកមិញ-ណាគ្រី ទាំងពីរនាក់ពុំបានទទួលទានអាហារនិងគេទេ ។ យើងចងដៃគេហើយក៏ប្រញាប់ប្រញាល់មកកាន់កន្លែងដែលកើតហេតុភ្លាម។ លោកអៀវ-កើសដួលទៅនិងថ្នៃអិដ្ឋ.ចំណែកឯលោក ម៉ែត-ហ៊ាន ត្រូវបាក់ជើងខាងឆ្វេង ។ លោកនៅមានស្មារតីក៏ស្រែកហៅ

(1) *តាមឯកសារខ្លះសរសេរថា នៅថ្ងៃ ១៤-មករា-១៩៥០*

ឱ្យគេជួយ ។ លោកនិយាយថា :

-មានគេបោះគ្រាប់បែកមួយគ្រាប់ចូលមកក្រោមតុអង្គុយប្រជុំនោះ ។ គ្រាប់បែកផ្ទុះឡើងត្រូវចំពោះលោកអៀវកើស។ លុះមនុស្សផ្អើលទៅមើលឃើញ គេក៏ដឹកលោកទាំងពីរនាក់ទៅកាន់មន្ទីរពេទ្យព្រះកេតុមាលា ។ លោកអៀវ-កើស ដាច់ខ្យល់ស្លាប់នៅមន្ទីរពេទ្យនោះទៅ ... ។

ឯចំណែកឃាតករបោះគ្រាប់បែកនោះមានឈ្មោះ *ស៊ុក* ត្រូវជាកូនលោកអុងតាំង *ស៊ុន-ហួរ* ។ គេចាប់វាបានយកទៅប្រគល់ឱ្យប៉ូលីស ។ នៅពេលនោះលោក *អ៊ុក-ស៊ុន* ត្រូវជាប្អូនថ្លៃ លោកយ៉ែម-សំបួរ ធ្វើជាអធិបតីក្រុមប៉ូលិសសន្តិសុខជាតិ។ លោកនេះប្រើបម្រើឱ្យមកយកឃាតករ «ទៅឃុំ »នៅកន្លែងប៉ូលិសសម្ងាត់បាត់ទៅ ?!?

តាមចំឡើយរបស់ឃាតករ នៅស្នងការដ្ឋានប៉ូលិស. លើកដំបូងវាបន្ទំថា វាឈ្មោះ «នួយ៉ា» ។ វាថានិយាយថា វាបាន «ស៊ីឈ្នួល» មនុស្សម្នាក់ទៀតនៅឃុំកំបូល ឱ្យវាយកគ្រាប់បែកមកបោះសម្លាប់លោក អៀវ-កើស ។ តែចំណែកអ្នកនៅឃុំកំបូលនោះ«គេ»នាំវាយកទៅសម្លាប់នៅព្រៃក្រោយ *វត្តកំបូល* ចោលរួចទៅហើយ ។ កន្លែងដែលគេសម្លាប់វានោះមានចម្ងាយពីវត្តប្រមាណជា មួយរយម៉ែត្រ តែប៉ុណ្ណោះ ... ។

& &
&

លោក អៀវ-កើស មានប្រជាប្រិយភាពណាស់ ។ គេដំកល់សពលោកទុកនៅផ្ទះស្អិតនៅខាងត្បូង *វត្តកាកែវ* ធ្វើបុណ្យជាច្រើនថ្ងៃ ។

ក្នុងពេលក្បួនដង្ហែសពយកទៅបូជា មានមនុស្សទៅចូលរួមជាច្រើនកុះករ ។ មនុស្សដើរជាក្បួនដង្ហែមានប្រវែងប្រមាណជាពីរឬបីរយម៉ែត្រ ។ លុះរួចរាល់បុណ្យសពលោក ហើយប្រមាណជាបីឬបួនខែ លោកស្រី អៀវ-កើសបានយកប្រាក់ទៅសងខ្ញុំវិញតាមចំនួនដែលប្ដីលោកស្រីជំពាក់ ។

បន្ទាប់ពីមរណភាពរបស់ លោកអៀវ-កើស ដោយការព្យាបាទនេះមក, លោក *ហ៊ុយ-កន្ធុល* និងលោក *យូទ-ផៃណា*រៀបចំដឹកនាំគណបក្ស ប្រជាធិបតេយ្យ តទៅទៀត ។

ក្នុងពេលបោះឆ្នោតលើកទី៣ ត្រូវមានគណបក្សដល់ទៅប្រាំពីរ គឺ ៖

-បក្សលោកយ៉ែម-សំបូរ ១

-បក្សលោកសំ-ញាន ១

-បក្សលោកម៉ៅ-ចយ ១

បក្សទាំងបីនេះគឺបែកចេញអំពីរគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យទាំងអស់ព្រោះមិនព្រមគោរពតាមវិន័យគណបក្សបានលាចេញទៅរួមគ្នាករបង្កើតគណបក្សមួយទៀត ។ លុះករបង្កើតបានហើយក៏មានការឈ្លោះទាស់ទែងគ្នាអំពីដណ្ដើមធ្វើមេដឹកនាំគណបក្សពុំបានសម្រេចក៏តាំងចេញមុខករបង្កើតបក្សតែរៀងខ្លួន ។ បក្សលោក យ៉ែម-សំបូរ យករូប ហនុមានលីផែនដី បក្សលោកសំ-ញាន យករូបកណ្ដាប់ស្រូវជាសញ្ញា បក្សលោកម៉ៅ-ចយគេឱ្យឈ្មោះថា បក្សវៀសាន្តមានជ័យ មិនដឹងយករូបអ្វីធ្វើជាសញ្ញាទេ ព្រោះមិនចាំ ។ល។

ឯផលនៃការបោះឆ្នោតក្នុងគ្រានោះបក្សប្រជាធិបតេយ្យបាន៥៣កៅអី, សេរីភាព២៩កៅអី, ខេមរប៉ុណ្ណការ២កៅអី, បក្សប្រូក្រេស៊ិះ, បក្សលោកយ៉ែម-សំបូរ, បក្សលោកសំ-ញាន និងបក្សលោកម៉ៅ-ចយ ឥតបានកៅអីទេ ។

ក្នុងនិតិកាលលើកទីបីនេះអ្នកនិពន្ធចាំមិនច្បាស់, ឃើញលោក *យូទ-ផៃណា* ធ្វើប្រធានសភាម្ដង, ឃើញលោក*យ៉ិក-ស៊ែន*

ធ្វើម្តង.តែក្នុងពេលនោះមិនដឹងលោកណាធ្វើជានាយករដ្ឋមន្ត្រីខ្លះក្នុងសម័យលោក ទាំងពីរនេះទេ ។ នៅចុងនិតិកាលនេះ, សម្តេចសីហនុ បានរំលាយសភាចោល ។ លោក *សឺន-សាន* ធ្វើប្រធាន.លោក *ហ៊ុយ-កន្ធុល* ធ្វើជានាយករដ្ឋមន្ត្រី ។

នៅពេលនោះ, គេមិនគ្រាន់តែរំលាយសភាចោលប៉ុណ្ណោះទេ, គេថែមទាំងចាប់សមាជិកសភាចំនួន៩នាក់ យកទៅដាក់គុកដោយគ្មានពិចារណាឱ្យដឹងខុសត្រូវអ្វីថែមទៀតផង ។

លោក *ប៊ូ-ហ៊ីង* បញ្ជាទៅលោក *ឯក-យីអ៊ុន* ឱ្យប្រាប់សមាជិកសភាដែលគេត្រូវចាប់ឱ្យធ្វើពាក្យសូមទោស ។ តែអ្នកដំណាងរាស្ត្រដែលត្រូវគេចាប់ទាំងប៉ុន្មានមិនព្រមសូមទោសទេ. ព្រោះគេយល់ថាខ្លួនគេគ្មានខុសអ្វីទាំងអស់ ។

លុះរំលាយសភាក្នុងអាណត្តិនិតិកាលទីបីរួចហើយគេដាក់សមាជិកសភានេះទៅជាក្រុមប្រឹក្សាជាតិវិញ ។ លោក *ឯក-យីអ៊ុន* ធ្វើប្រធានអង្គការនេះ ។តាមយោបល់អ្នកនិពន្ធខ្ញុំ ឃើញថាអង្គការក្រុមប្រឹក្សាជាតិដែលសម្តេចសីហនុបង្កើតឡើងនេះហាក់បីដូចជា គ្មានប្រយោជន៍អ្វីដល់ជាតិផងទេគ្រាន់តែជាគ្រឿងលួងចិត្តដល់អ្នកដំណាងរាស្ត្រដែលរាស្ត្របានជ្រើសតាំងមកតែប៉ុណ្ណោះ ព្រោះថាអង្គការនេះគ្មានសិទ្ធិអ្វីទាំងអស់ក្នុងការត្រួតពិនិត្យកិច្ចការរដ្ឋដែលរដ្ឋាភិបាលអនុវត្តទាំងប៉ុន្មាននោះ ។

ដោយយល់ថាអង្គការនេះគ្មានសិទ្ធិតែងច្បាប់ឬស្នើច្បាប់មិនឱ្យធ្វើសំនួរដេញដោលរាជរដ្ឋាភិបាល គេធ្វើអ្វីៗស្រេចតែចិត្តគេ ។ បើអង្គការនេះចង់ធ្វើអ្វីត្រូវធ្វើជាសំណូមពរសូមទៅរាជរដ្ឋាភិបាលបើគេយល់ព្រមក៏បាន.គេមិនយល់ព្រមក៏បាន ។ឃើញ

ថាអង្គការក្រុមប្រឹក្សាជាតិនេះគ្រាន់តែចាំអនុម័តច្បាប់អ្វីដែលរាជរដ្ឋាភិបាលដាក់មកឱ្យអនុម័តហើយទទួលខុសត្រូវជាមួយនិងរដ្ឋាភិបាលតែប៉ុណ្ណោះ ។

តមក ហ្លួងសីហនុ បានចាត់តាំងសម្តេច ប៉ែន-នុត ឱ្យបង្កើត «រដ្ឋាភិបាលស្រោចស្រង់ជាតិ » ។

រដ្ឋាភិបាលស្រោចស្រង់ជាតិកើតឡើងក៏គ្មានអ្វីខុសប្លែកពីរដ្ឋាភិបាលមុនៗនោះទេ ។ ចរិការដ្ឋចេះតែជុនដាបទៅៗជាលំដាប់ ។

ក្នុងពេលដែលរដ្ឋាភិបាលប៉ែន-នុត ចាប់ប្រតិបត្តការ, ហ្លួងសីហនុ ទ្រង់លាចាករាជបល្ល័ង្កចូលធ្វើនយោបាយដើម្បីឱ្យស្របតាមមាត្រារដ្ឋធម្មនុញ្ញជាតិដែលហាមមិនឱ្យស្តេច ធ្វើនយោបាយនេះ ។ ព្រះអង្គលើករាជសម្បត្តិនេះថ្វាយទៅព្រះបិតា,ព្រះបាទសុរាម្រិត.ឱ្យទទួលរាជមត៌កតវង្សពីព្រះរាជបុត្របញ្ច្រាសឡើងទៅលើវិញដែលអ្នកនិពន្ធខ្ញុំមិនដែលជួបប្រទះឃើញដល់ម្តងណាឡើយដែលថាឪពុកទទួលមត៌កពីកូន ធ្លាប់ឃើញតែកូនទទួលមត៌កពីឪពុកឬម្តាយតែប៉ុណ្ណោះ ។

លុះព្រះអង្គចាប់ធ្វើនយោបាយ, មុនដំបូងគណបក្សខ្លះបានបញ្ឈប់នូវសកម្មភាពរបស់ខ្លួនរត់ចូលទៅសាកខាងគណបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយមទាំងអស់ នៅសល់តែគណបក្សប្រជាធិប-តេយ្យមួយប៉ុណ្ណោះ ដែលហ៊ានតតាំងនិងគណបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយម ។ អ្នកដែលរត់ចូល គណបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយម ទាំងប៉ុន្មាន យល់ថា ត្រូវតែនាំគ្នាចូលដើម្បីកុំឱ្យបែកបាក់សាមគ្គីគ្នា។

ចំណែក បក្សប្រជាធិបតេយ្យ យល់ថាបើមានតែគណបក្ស

សង្គមរាស្ត្រនិយមមួយប៉ុណ្ណោះ ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋមិនអាចធ្វើទៅបានតាមលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យទេ គឺនៅតែជារបៀបឯកាធិបតេយ្យដដែលយ៉ាងនោះឯង ។ ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋត្រូវមានគណបក្សច្រើន គឺមានឆ្វេង មានស្តាំ ។ អ្នកចាញ់សន្លឹកឆ្នោតគេត្រូវទុកឱ្យអ្នកឈ្នះឡើងកាន់អំណាច ។ ត្រូវយកមាគ៌ានយោបាយរបស់ខ្លួនមកថ្លែងជំរាបសភាថា ខ្លួនសន្យានឹងធ្វើអ្វីខ្លះក្នុងរយៈប៉ុន្មានខែ.ឆ្នាំ នឹងបានសម្រេច ។ល។

អ្នកដែលចាញ់ឆ្នោតត្រូវកត់សំគាល់ទុកនូវមាគ៌ានយោបាយរបស់អ្នកឈ្នះ ចាំប្រមើលមើលបើឃើញខុសពីមាគ៌ានយោបាយខ្លួនដែលបានថ្លែងជំរាបសភានោះ,សភាត្រូវកោះហៅរដ្ឋាភិបាលមកធ្វើសំនួរដេញដោលរកខុសត្រូវ នេះជារបៀបគ្រប់គ្រងរដ្ឋតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ ។ល។

ពេលនោះ អង្គការក្រុមប្រឹក្សាជាតិ មិនទាន់អស់អាណត្តិនៅឡើយ នៅរង់ចាំដល់មានសមាជិកសភាថ្មីទើបផុតអាណត្តិក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ។

ការបោះឆ្នោតលើកនេះ .មានតែគណបក្សពីរគឺ បក្សសង្គមរាស្ត្រនិយម និង បក្សប្រជាធិបតេយ្យ ហើយលោក ឯក-យីអ៊ុន បង្គាប់ឱ្យខ្ញុំឈរឈ្មោះខាង បក្សសង្គមរាស្ត្រនិយម តែខ្ញុំប្រកែកមិនទទួល ខ្ញុំជំរាបលោកថាខ្ញុំឈប់ធ្វើនយោបាយហើយ ។ លោក ហ៊ុយ-កន្ធុល ខាងបក្សប្រជាធិបតេយ្យឱ្យខ្ញុំឈរឈ្មោះនៅ ល្វាឯម ដដែល ខ្ញុំក៏ឆ្លើយបដិសេធដូចគ្នា ។

ការដែលខ្ញុំបដិសេធមិនព្រមធ្វើនយោបាយក្នុងគ្រានោះ ដោយហេតុឃើញស្តេចចូលធ្វើនយោបាយហើយចង់បង្កើតឱ្យ

មានគណបក្សតែមួយ ឃើញថាផ្ទុយនិងចិត្តគំនិតរបស់ខ្ញុំ ហើយម្យ៉ាងទៀតឮពាក្យចចាមអារាមថា បើបេក្ខជនបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយមឈរឈ្មោះនៅមណ្ឌលណាហើយធ្លាក់ឆ្នោត,អភិបាលស្រុកនៅមណ្ឌលនោះត្រូវគេផ្លាស់ចេញក្នុង២៤ម៉ោងភ្លាម ។ល។

ឯការឃោសនាទៀត បក្សប្រជាធិតេយ្យ មិនអាចនិយាយឃោសនាពន្យល់រាស្ត្របានទេ ព្រោះនៅពេលឡើងនិយាយម្តងៗ គេតែងតែជួបប្រទះនិងអ្នកស្រែងស្រាស្រែកឡូឡាជាពាក្យជេរប្រមាថ មានគេវៃចោរពុងព្យាំង ធ្វើមិនឱ្យបក្សប្រជាធិបតេយ្យនិយាយឃោសនាបាន ។ល។

ចំណែកនៅមណ្ឌល *កាមខ្មែរកញ្ញាអ៊ុង*,ស្រុក ល្វាឯម,ខេត្តកណ្តាល ដែលខ្ញុំធ្លាប់ឈរឈ្មោះជាប់ឆ្នោតបីអាណត្តិរួចមកហើយ,ពេលនោះខ្ញុំមិនឈរឈ្មោះទេ,ព្រោះខ្ញុំឱ្យលោក *គាំ-វើក* ឈរជំនួសខ្ញុំវិញព្រមទាំងជួយប្រាក់ទៅគាត់ ១000 រៀលទៀតផង ។ លោក គាំ-វើក ឈរប៉ះនិងលោក *យ៉ែម-សំបូរ* បេក្ខជន គណបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយម ។

ក្នុងពេលឃោសនាបោះឆ្នោត រវាងបេក្ខជន គាំវើក គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ និង បេក្ខជន យ៉ែមសំបូរ គណបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយមនោះ ខ្ញុំសូមរំលឹករឿងមួយដូចតទៅ ៖

-លោក *ប៉ាល-ជួន* អភិបាល ខេត្តកណ្តាលបានកោះហៅខ្ញុំទៅការិយាល័យលោក ។ លុះខ្ញុំមកដល់,លោកប៉ាល-ជួនក៏ដកយកចុតហ្មាយមួយច្បាប់ពីវាំងមកអានឱ្យខ្ញុំស្តាប់មានសេចក្តីជាអាទិ៍ថា ៖

ខ្ញុំជាអ្នកជួយឃោសនាឱ្យលោក គាំ-វើក ប្រឆាំងនិង

គណបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយមធ្វើឱ្យរាស្ត្រខូចសេចក្តីទុកចិត្តមកលើបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយមអស់ ។ លោក យ៉ែម-សំបូរប្តឹងពីខ្ញុំទៅក្នុងវាំងថា រាស្ត្រមានជំនឿទៅលើលោក (បក្សសង្គមរាស្ត្រនិយម) ប្រមាណជា៩០ភាគរយទៅហើយ ។ លុះដល់លោក *ប៊ុន-ចាន់* ទៅឃោសនាជួយលោក គាំ-រេត ស្រាប់តែរាស្ត្រប្រែកចិត្ត បន្ថយជំនឿធ្លាក់ចុះពីលោក យ៉ាងច្រើន ។

លោក ចាល-ជូន ស្តីបន្ទោសខ្ញុំថា ៖

-លោកដឹងទេ គណបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយមនេះ សម្តេចព្រះប្រមុខរដ្ឋលោកបង្កើត បើលោកប្រឆាំងនិងបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយមគឺដូចជាលោកប្រឆាំងនិងសម្តេចព្រះប្រមុខរដ្ឋយ៉ាងនោះដែរ ។ល។

ខ្ញុំបដិសេធយ៉ាងដាច់ខាតមិនព្រមទទួលតាមពាក្យចោទមួលបង្កាច់នោះទេ ។ ខ្ញុំក៏សួរ ទៅលោក ចាល-ជូន វិញថា:

-តើឯកឧត្តមអាចបញ្ជាក់ទីកន្លែង-ថ្ងៃ-ខែ-និងពេលម៉ោងព្រមទាំងសាក្សីខ្លះផងបានឬទេ ? ព្រោះថាការឃោសនាត្រូវមានមនុស្សមកស្តាប់ច្រើនមិនលែង មានមនុស្សខ្លះស្គាល់មុខខ្ញុំផងជាមិនខាន ។ល។

លុះដល់ខ្ញុំទាររកភស្តុតាងក៏បាត់ ស្ងាត់ត្រឹមណោះទៅ។ល។ តាមដោយការយល់របស់ខ្ញុំ រឿងពាក្យចោទនេះជាពាក្យគំរាមកុំឱ្យខ្ញុំទៅជួយលោក គាំ-រ៉េត តែប៉ុណ្ណោះទេព្រោះគេដឹងថានៅក្នុងមណ្ឌលនេះមានគេ រាប់អានខ្ញុំច្រើនផងហើយខ្ញុំធ្លាប់ជាប់ឆ្នោតក្នុងមណ្ឌលនេះបីលើករួចមកហើយដែរ ។

តាមសេចក្តីខ្សឹបខ្សៀវរបស់លោក *នូ-ជិម* អភិបាលស្រុក

ល្វាឯម ដែលបានស្ទាបស្ទង់មើលមតិប្រជាជនទៅឃើញថាលោក យ៉ែម-សំបូរ មិនឈ្នះលោក គាំ-រ៉េត ទេ,ព្រោះមេសង្កាត់ដែលធ្លាប់ធ្វើការជូនលោកពីមុនមក ចូលជួយខាងលោក គាំ-រ៉េត ទាំងអស់ គេធ្វើតាមពាក្យផ្តាំផ្ញើរបស់លោកឱ្យជួយលោក គាំ-រ៉េត ទាំងអស់គ្នា ។ល។

មានពេលមួយលោក *នូ-ជិម* អភិបាលស្រុកល្វាឯមបានមកសូមជួបនិងខ្ញុំព្រោះលោក បានស្ទាបស្ទង់មើលមតិប្រជាជនទៅឃើញថាលោក គាំ-រ៉េត ត្រូវឈ្នះឆ្នោត ហេតុនេះលោក នូ-ជិម មកនិយាយសម្រុះសម្រួលគ្នារវាងលោក គាំ-រ៉េត និងលោក នូ-ជិម តាមរយៈខ្ញុំមុនដល់សន្ទឹកឆ្នោតចេញមកថា បើមានការប្រែប្រួលយ៉ាងណាកុំឱ្យអាក់អន់ចិត្តនិងគ្នាព្រោះមានគេបញ្ជាពីលើមកថាបើបេក្ខជនបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយមនៅមណ្ឌលណាចាញ់ឆ្នោតពួកប្រជាធិបតេយ្យត្រូវអភិបាលស្រុកនោះទទួលខុសត្រូវ ។ អាស្រ័យហេតុនេះបើលោក គាំ-រ៉េត ឈ្នះ សូមលើកយកជ័យជំនះនេះដាក់ទៅលើលោក យ៉ែម-សំបូរ វិញដើម្បី តម្រូវចិត្តលោករដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃដែលបានបញ្ជាពីលើមក ។ល។

លុះបោះឆ្នោតហើយ ផលនៃការបោះឆ្នោតត្រូវបានទៅលោក គាំ-រ៉េត ។ លោក ចាល-ជូន ក៏ឈ្នះតែគេលើកទៅឱ្យលោក យ៉ែម-សំបូរ ឈ្នះទៅវិញ ព្រោះថាលោក គាំ-រ៉េត ឈ្នះតែម្នាក់ឯង មិនអាចធ្វើអ្វីកើតដែរ ។ល។

ក្នុងពេលនោះមានតែតំណាងរាស្ត្រគណបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយម ទាំងអស់ចូលកាន់ រដ្ឋសភាជាតិ ។ ចំណែកក្រុមប្រឹក្សា-ជាតិ ត្រូវអស់អាណត្តិនៅថ្ងៃដែលតំណាងរាស្ត្រសង្គមរាស្ត្រនិយមចូលទទួលការ ។ល។

ក្នុងឆ្នាំដំបូងនៃសភានេះ,លោក*ទៅសែនកុសល* ហៅឈុំ

ធ្វើប្រធាន ។ លុះដល់ឆ្នាំទី២ ប្រធានសភាធ្លាក់ទៅលើលោក *ចេង-ហេង* វិញ ។ គណបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយម គ្មានគូប្រឆាំងទេ ប្រៀបទៅនឹងគោអូសរទេះគ្មានអ្នកកាន់ជន្ទួញចាំញាក់ខ្សែតម្រូវផ្លូវ ។ល។

ក្នុងពេលនោះលោក *លន់-នល់* ធ្វើមេបញ្ជាការកងទ័ពជាតិ ។ ទ្រង់ *ស៊ីសុវត្ថិសិរិមតៈ* ធ្វើនាយករដ្ឋមន្ត្រីមិនបានយូរប៉ុន្មានត្រូវលោក លន់-នល់ ទម្លាក់ចេញ បានដាក់លោក ស៊ឹង-ង៉ុក-ថាន់ ឡើងធ្វើនាយករដ្ឋមន្ត្រី ។ លោក ស៊ឺង-ង៉ុក-ថាន់ធ្វើមិនបានយូរប៉ុន្មានស្រាប់តែមានភេរវជនម្នាក់មកបង្កប់គ្រាប់បែកចង់សម្លាប់លោកនៅក្បែរកំពែងខាងជើងរាជវាំងធ្វើឱ្យផ្ទុះស្លាក់រថយន្តលោកបណ្តាលឱ្យស្លាប់ទាហានម្នាក់និងរបួសពីរនាក់។ តាមអ្នកនិពន្ធសង្កេតហើយសន្និដ្ឋានមើលទៅហេតុការអុកឡុកទាំងប៉ុន្មានដែលកើតមានក្នុងពេលនោះ ហាក់បីដូចជាពុំមែនក្នុងរឿងជាតិវាជារឿងផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនទៅវិញ ។ ក្នុងពេលនោះ មានលេចឮនូវពាក្យចចាមអារាម គេខ្សឹបខ្សៀវប្រាប់គ្នាតាមតៀមកាហ្វេថា :

-មានពេលមួយលោក *លន់-ណុន* ប្អូនលោក លន់-នល់ បានគិតគូក្នុងរឿងអ្វីមួយ ជាមួយលោក ស៊ឹង-ង៉ុក-ថាន់ ពុំបានសម្រេច ។ ប្រមាណមួយអាទិត្យក្រោយមកប៉ុណ្ណោះ ស្រាប់តែមានហេតុយ៉ាងនេះកើតឡើង ។ល។

& &
&

ថ្ងៃគេបើករដ្ឋសភា សម័យ បក្សសង្គមរាស្ត្រនិយម ថ្ងៃនោះគេឃើញសន្លឹកប័ណ្ណអនាមិកបិទតាមជញ្ជាំងរដ្ឋសភាប្រាំសន្លឹកដែលគេហៅត្រាក់ ។ ក្នុងត្រាក់នោះដាក់ថា ៖

-«សង្គមរាស្ត្រយំ» ។ សន្លឹកខ្លះដាក់ថា ៖

-«ប្រទេសក្រុងកម្ពុជា» ក្លាយទៅជាប្រទេស «រងកម្មពុំជា» វិញ។ ត្រាក់នេះគេបំបិទចោលពុំឱ្យផ្សាយ ។ល។

ក្នុងគ្រាឡើងកាន់អំណាចទទួលរៀបចំការរដ្ឋពុំមានឃើញផ្លូវស្រាលទេ ។ សហរដ្ឋអាមេរិកបានផ្តល់ជំនួយយ៉ាងម៉េចក៏ពុំបានរីកចំរើនឃើញចេះតែធ្លាក់ដុនដាបទៅរៀងរាល់ខែ-ឆ្នាំ។ ផលចំណេញច្រើនបានទៅលើឈ្មួញលក់ចេញទិញចូលនិងអ្នករដ្ឋការពុករលួយខ្លះតាំងពីលើដល់ក្រោម ។ ចំណែករាស្ត្របានទទួលផលពីរដ្ឋស្ទួចស្តើងពេកណាស់ ។ល។

ពេលនោះខ្ញុំឮថាអាមេរិកាំងប្រុងផ្ញើរគ្រឿងយុទ្ធសម្ភារៈពីស្រុកយួនមកតាំងទីបញ្ជាការនៅស្រុកខ្មែរវៃយួន ។ លុះចិនដឹងទាន់ក៏សូមយាង *សម្តេចសីហនុ* ទៅធ្វើទស្សនាការនៅប្រទេសចិន ។ ក្នុងពេលនោះចិនគេរៀបចំទទួលសម្តេចសីហនុយ៉ាងអធឹកអធម្ម.គ្រាន់តែមនុស្សតែងខ្លួនយ៉ាងស្អាតស្អំមកឈរចាំគ្រវីទង់ជាតិរួបប្រាសាទនិងទង់ជាតិចិនក្នុមួយនិស្ត មានចម្ងាយផ្លូវ៦គីឡូម៉ែត្រធ្វើឱ្យសម្តេច សីហនុ មានការរីករាយព្រះហឫទ័យជាយ៉ាងខ្លាំងក្នុងគ្រានោះ ។ ចិនសន្យាជួយកសាងរោងចក្រចំនួន៧ថ្វាយព្រះអង្គ ។ លុះព្រះអង្គយាងត្រឡប់មកពីប្រទេសចិនវិញទ្រង់បញ្ជាឱ្យកាត់ជំនួយអាមេរិកាំងចោលហើយថែមទាំងនាំគ្នាបះបោរធ្វើបាតុកម្មទៅវាយស្ថានទូតអាមេរិកកាំងបោចរោចខ្ទេចខ្ទីអស់ទៀតផងព្រោះអាងទៅលើរោងចក្រទាំង៧នោះ ហើយដឹកនាំអ្នករាជការទៅធ្វើការហត្ថកម្មផង ។ រោងចក្រជំនួយទាំង៧នោះគឺ ៖

១-រោងចក្រធ្វើស៊ីម៉ង់ត៍

២-រោងចក្រធ្វើអម្បោះ

៣-រោងចក្រតម្បាញក្រណាត់

៤-រោងចក្រធ្វើចានក្រឡៅ

៥-រោងចក្រធ្វើក្រដាស

៦-រោងចក្រធ្វើកែវ

៧-រោងចក្រធ្វើក្តារបន្ទះ

ឯរោងចក្រទាំង៧នេះតាមដែលខ្ញុំបានលេចឮពីលោកខ្លះគេបានធ្វើស្ថិតិគិតពីមុខចំណូលនិងចំណាយដែលបានពីរោងចក្រទាំងនេះសុទ្ធសឹងតែខាតទាំងអស់គ្មានចំណេញទេ ។

ចំណែករោងចក្រតម្បាញមួយ នៅកំពង់ចាម សម្តេចសីហនុ យកក្រណាត់ឈ្មោះថាក្រណាត់ «សង្គមរាស្ត្រនិយម» យកទៅបាចឱ្យរាស្ត្រអស់រាប់សិបលានទៅហើយ ។ រោងចក្រដទៃខ្លះទៀតលក់បានល្មមគ្រាន់តែឈ្នួលអ្នកធ្វើការប៉ុណ្ណោះ ។ រោងចក្រខ្លះ បានផលមក មិនបានទាំងគ្រប់គ្រាន់ សោហ៊ុយដែលចេញចំណាយទៅផង ។

កាលសម្តេចយាងទៅប្រទេសចិនកុម្មុយនិស្តនោះមិនមែនបានត្រឹមតែរោងចក្រប៉ុណ្ណោះទេថែមទាំងបានរបៀបធ្វើការហត្ថកម្មនោះមកទៀត ។ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះបញ្ជាទៅគ្រប់ក្រសួងឱ្យមន្ត្រីគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ទាំងអស់លះបង់ពេលវេលាទៅធ្វើការហត្ថកម្មកាប់គាស់ដីលើកទំនប់ឬជីកប្រឡាយជីកអណ្តូងផ្សេងៗ ម្នាក់ៗអស់៧ថ្ងៃផង ។ តាមអ្នកនិពន្ធគិតមើលកាលសម័យនោះ គ្មាននរណាហ៊ាននិយាយ ។ ខ្ញុំសូមបើករង្វង់ក្រចកគិតមើល ៖

-យកអ្នកមានប្រាក់បំណាច់មួយថ្ងៃ៥០០រៀល. គេយក ២១០រៀលជួលគូលីមួយថ្ងៃ៣០រៀលទៅធ្វើការកាប់ដីជំនួសរូបលោកធំនោះទាំង៧ថ្ងៃហើយលោកដើរលេងទាំង៧ថ្ងៃយ៉ាង

សប្បាយ ។ ចំណែកការប៉ុយរ៉ូគ្មានអ្នកណាហ៊ានសម្រេចត្រូវទុកចោលចាំលោកធំមកពីកាប់ដីវិញម្លោះហើយការងារទាំងឡាយត្រូវគាំងដំណើរអស់ពេល៧ថ្ងៃ ។ រដ្ឋត្រូវខាតនូវគំនិតបែបនេះយ៉ាងធំដោយមិនដឹងខ្លួន ។ បើគេយកត្រាក់ទ័រមួយឬពីរទៅប្រើជំនួសវិញអស់លោកទាំងអស់គ្នាដែលទៅកាប់គាស់ទាំង៧ថ្ងៃនេះមិនស្មើនិងត្រាក់ទ័រធ្វើមួយថ្ងៃហើយអាចបានផលច្រើនជាងទៀតផង ។ល។

នៅមានរឿងមួយទៀត អំពីការលក់ចេញទិញចូលនូវទំនិញនាំចេញចូលក្នុងរដ្ឋរាជការដកយកកិច្ចការទាំងនេះមកកាន់ផ្ទាល់ដៃដោយខ្លួនឯងវិញព្រោះយល់ឃើញថា ជំនួយបរទេសដែលគេជួយមកទាំងប៉ុន្មាន ពុំសូវបានផលទៅជាតិច្រើនបានតែទៅលើអ្នកជំនួញនិងចៅក្រសួងផ្សេងៗចែកចាយគ្នាស៊ីអស់ជាងពាក់កណ្តាលទៅហើយដូច្នេះរដ្ឋត្រូវផាត់ជំនួយពីបរទេសចេញក៏បង្កើតក្រុមអង្គការ សូណិចស៊ីម (Sonexim) និង សូណាព្រឹម (Sonaprim) នេះឡើង ដកយកការនាំចេញទិញចូលពីអ្នកជំនួញទាំងឡាយមកកាន់កាប់ដោយខ្លួនឯងវិញ ។

ត្រង់ណេះអ្នកនិពន្ធ ខ្ញុំនឹកអស់សំណើចព្រោះថា ៖ រដ្ឋពុំទាន់យល់កិច្ចការខាងជំនួញបានច្បាស់ផងទៅ យកការនេះមកកាន់ ហើយហៅអ្នកជំនួញមកធ្វើការឱ្យខ្លួនទាំងខាងនាំទំនិញចេញទាំងខាងនាំទំនិញចូលត្រូវនៅលើដៃថៅកែស្ទើរតែទាំងអស់ធ្វើឱ្យថៅកែសប្បាយចិត្តយ៉ាងខ្លាំង (ប្រៀបបានទៅនិងយកមាន់មកចិញ្ចឹមទុកក្នុងជង្រុកស្រូវយ៉ាងនោះឯង - មាន់ចឹកស្រូវលេបតាមចិត្ត) មិនបាច់សូកបាន់អ្នកណាដូចមុនៗទៀតទេ។ល។

ចាប់តាំងពីបង្កើត *បក្សសង្គមរាស្ត្រនិយម* នេះឡើងរដ្ឋគ្មានការរីកចម្រើនទេ ។ រដ្ឋចេះតែផុនដាបទៅៗជាលំដាប់។ មានអ្នកខ្លះយកអំណាចរដ្ឋទៅប្រើយកប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ដូច

ជានាំអង្ករទៅលក់ឱ្យពួកយៀកកុងយកប្រាក់ដុល្លាផ្ទាល់ខ្លួន ធ្វើឱ្យរដ្ឋខាតរូបិយប័ណ្ណជាតិអស់ជាច្រើន នាំឱ្យទាញតម្លៃប្រាក់រៀលធ្លាក់ចុះជាលំដាប់រៀងរាល់ឆ្នាំរហូតដល់ទៅនាយកធនាគារជាតិហាមឃាត់មិនស្តាប់ ក៏សូមលាលែងដកខ្លួនថយមិនហ៊ានទៅទទួលខុសត្រូវតទៅទៀត ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះថែមទាំងលួចលាក់ដឹកនាំគ្រឿងយុទ្ធសម្ភារៈនិងសម្ភារៈពេទ្យព្រមទាំងឱសថទៅឱ្យយៀកកុងនោះថែមទៀត ធ្វើឱ្យ កករ ល្អក់ដល់លំនឹងអព្យាក្រឹតភាពរបស់ជាតិគួរឱ្យស្តាយ ។ល។

ខ្ញុំសូមងាកមកដំណាលអំពីរឿង *ខ្មែរឥស្សរៈ* ក្នុងគ្រានោះ ។ ការបង្កើត ខ្មែរឥស្សរៈ នេះដើម្បីឱ្យជាតិមានឯករាជ្យនិងអធិបតីជាតិ ពេញបរិបូរណ៍ ព្រោះថាឯករាជ្យក្នុងគ្រានោះវានៅក្នុងសហភាពបារាំងនៅឡើយ ។ បានជាជនជាតិយើងខ្លះគេមិនពេញចិត្តនិងឯករាជ្យបែបនេះគេក៏បង្កើតជាខ្មែរឥស្សរៈនេះឡើងមានឈ្មោះ ខ្លះៗ ដូចតទៅ ៖

លោក ស៊ីង-ង៉ុកថាន់,
លោក អៀ-ស៊ីចូវ,
លោក ដាបឈួនម្ជុលពេជ្រ,
លោក ប៊ុន-ចាន់ម៉ុល,
លោក អាចារ្យមុី-ប៊ុន,
លោក ហ៊ុលវង្សអនុភាព,
លោក អាចារ្យឃី,
ទ្រង់ ច័ន្ទរង្សី,
លោកសក្តិមួយធីង,
លោក ព្រាប-អ៊ិន,
លោក សៅ-អ៊ុយ ។ល។
មានឈ្មោះ ច្រើនទៀតខ្ញុំចាំមិនអស់ ។

ពួកនេះគេបានបែងចែកគ្នា ធ្វើការទៅតាមខេត្តខ្លះ ដូចជា ៖

នៅខេត្តបាត់ដំបង មានក្រុមមួយ

នៅខេត្តសៀមរាប មានក្រុមមួយ

នៅខេត្តតាកែវ,កំពង់ស្ពឺ,ស្វាយរៀង,ព្រៃវែង,កំពង់ចាម មានមេបញ្ជាការគេនៅលើភ្នំដងរែកគឺលោក ស៊ីង-ង៉ុក-ថាន់ ជាមេបញ្ជាការ ។

នៅពេលនោះពួកយួនក៏ស្រាប់តែបង្កើតពួក *យៀកមិញ* មកចូលលាយឡំជាមួយនិងខ្មែរឥស្សរៈនៅក្នុងខេត្ត ព្រៃវែងផងដែរ ។

កាលណោះពួកឥស្សរៈធ្វើការកៀបសង្កត់មកលើរាជរដ្ឋាភិបាលយ៉ាងខ្លាំង រហូតដល់ថ្នាក់បើកការចចារសម្រុះសម្រួលគ្នានៅ ក្រុងប៉ារីស ក៏បានស្ងប់មួយរយៈ ។ ចំណែកពួកយៀកកុងគេតវ៉ាសុំយកខេត្តខ្លះដែលជាប់និងប្រទេសយួនឱ្យពួកខ្មែរឥស្សរៈយៀកកុង ។ ខ្មែរមិនយល់ព្រម ពួកយៀកកុងក៏ដកថយទៅស្រុកយួនអស់ទៅ ។ លុះតមកខ្មែរឥស្សរៈភាគខ្លះមិនពេញចិត្តនិងរាជរដ្ឋាភិបាលគេនៅតែធ្វើសេចក្តីរំខាននិងរាជរដ្ឋាភិបាលពុំព្រមចុះចូល ។ លោក *អ៊ិន-តាំ* ចៅហ្វាយខេត្ត តាកែវបានចូលទៅនិយាយនិងខ្មែរឥស្សរៈនៅ ខេត្តតាកែវ ថា ៖

លោក *អ៊ិន-តាំ*

-សូមឱ្យចូលទៅជជែកចង្អុលហេតុផលប្រាប់គ្នាដើម្បីរកផ្លូវដោះស្រាយ ។ ពេលនោះលោក អ៊ិន-តាំ បានធានាលើជីវិតលោក *ព្រាប-អ៊ិន* ឱ្យមកនិយាយក្នុងសមាជវាលមេរុ ។

-នៅពេលដែលលោក ព្រាប-អ៊ិន កំពុងតែនិយាយនៅលើវេទិកាសមាជជាតិ,ស្រាប់តែមានអ្នកខ្លះចាប់អង្រួនកណ្ដឹង អ្នកខ្លះវាយចោតក្ដុងក្ដាំង,អ្នកខ្លះស្រែកឡូឡាមិនឱ្យលោកព្រាប-អ៊ិន និយាយកើត ។

លុះដល់ពេលយប់គេនាំយកលោក ព្រាប-អ៊ីន ទៅបាញ់សម្លាប់ចោលនៅព្រៃត្រពាំងក្រឡឹងក្នុងខេត្ត កំពង់ស្ពឺ ។ សម្ដេចសីហនុមានទាំងបញ្ជាឱ្យគេថតកុនហើយយកទៅបញ្ចាំងនៅក្នុងគ្រប់រោងកុន មុនពេលលេងរឿងនិមួយៗ ។

រាជរដ្ឋាភិបាលធ្វើយ៉ាងនេះខុសធ្ងន់ណាស់ ដោយមិនបានកាន់យកនូវពាក្យសច្ចៈ ហើយបែរជាទៅបោកប្រាសគេ យកមកសម្លាប់ដោយខ្វះការពិចារណា ។ ធ្វើយ៉ាងនេះមិនខុសអ្វីពីពួកប៉ុល-ពត ឡើយក្នុងគ្រានោះ ។

ការប្រហារពួក « ខ្មែរសេរីក្បត់ជាតិ» ?

អំពីរឿងលោក *ដាប-ឈួនម្ចាស់ពេជ្រ* នៅភូមិ *ពាដាក* ក្នុងខេត្ត សៀមរាប ។ ភូមិនេះនៅចម្ងាយពីក្រុងប្រមាណជា ១០គីឡូម៉ែត្រ ។ កាលណោះមានលោក *សាន-យុន* ធ្វើជាចៅហ្វាយខេត្តសៀមរាប ។ លោកបានចូលទៅនិយាយទាក់ទងបញ្ចុះបញ្ចូលយកលោក ដាប-ឈួន លុះត្រាតែបានសម្រេចនាំចូលមកសម្ដែងសេចក្ដីស្វាមីភក្ដិ៍ចំពោះព្រះភ័ក្ត្រព្រះករុណា ។ លោក ដាប-ឈួន មានកូនទាហានចំនួន៥០០នាក់ ។

រាជរដ្ឋាភិបាលបានបញ្ចូលរូបលោកទៅក្នុងគណរដ្ឋមន្ត្រី មានឋានៈជា រដ្ឋលេខាធិការការពារលើផ្ទៃប្រទេស មានទីស្នាក់ការ នៅខាងកើត *ស្ពានមុនីវង្ស* ហៅ *ជ្រោយចង្វារ* ។

លោកដាបឈួន មិនស្ទាវយល់របៀបគ្រប់គ្រង ខាងផ្លូវរដ្ឋបាល ក៏បាន អញ្ជើញ លោក *គង់-ហេង* ឱ្យធ្វើភូឈួយ ដើម្បីជួយចាត់ចែងការក្នុងរឿង សន្តិសុខលើផ្ទៃប្រទេស ។ល។

លោក ដាប-ឈួនចូលមករួមក្នុងសង្គមរាជរដ្ឋាភិបាលបានចំនួនតែពីរឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ក៏កើតមានការរកាំរកូសជាមួយនិងរាជរដ្ឋាភិបាលមិនដឹងពីរឿងអ្វីឬមួយដោយការណែនាំអំពីសំណាក់មហាអំណាចណាមួយផងក៏មិនដឹង ។ ស្រាប់តែមានថ្ងៃមួយលោកប្រមូលពួកកងទ័ពលោកទៅនៅព្រៃវិញមាននៅសល់ទាហានប្រមាណជា១០ភាគរយមិនព្រមទៅជាមួយលោកទេ ។ លុះដល់លោក លន់-នល់ យល់ឃើញនូវអកប្បកិរិយាលោក ដាប-ឈួន ធ្វើ យ៉ាងនេះក៏កើតមានការសង្ស័យក្រែងមានហេតុអ្វីមួយកើតឡើង ក៏ចាត់ការតាមទៅបង្ក្រាបដោយប្រើឧបាយកលមិនឱ្យលោក ដាប-ឈួន ដឹងខ្លួនមុន ។ លោក លន់-នល់ ប្រមូល

នាំយកទាហានលោក ដាប-ឈួន ដែលសល់ទាំងប៉ុន្មាន ចូលទៅវាយបង្ក្រាបបាញ់ សម្លាប់លោក ដាប-ឈួន ក្នុងព្រៃស្បែរ បន្ទាយភូមិបាដាកនោះស្លាប់ទៅ ហើយប្រមូលយកបានដុំមាសសុទ្ធចំនួន២០០ដុំ ដាក់ក្នុងហិបចំនួន២០ ។ ក្នុងមួយដុំមានទម្ងន់ ១គីឡូក្រាម ។ មាសទាំងនេះ,លោក *ជួង-សំអាន* ក្មួយលោក ស៊ីនសាន បានហៅខ្ញុំទៅពិនិត្យ ។ ដូច្នេះខ្ញុំបានឃើញនិងភ្នែកផ្ទាល់ ។ បើតាមការសន្និដ្ឋានចេញអំពីមជ្ឈដ្ឋានខ្លះគេយល់ថា មាសនេះប្រហែលជាមាសរបស់មហាអំណាចណាមួយគេឱ្យមកលោក ដាប-ឈួន ធ្វើសោហ៊ុយក្នុងការធ្វើរដ្ឋប្រហារនៃរបប សម្តេចសីហនុ នេះចេញព្រោះគេមិនពេញចិត្តនិងសម្តេច ដែលទៅបម្រើ យួន-ចិន នេះ ដែលជាគូប្រឆាំងនិងគេក្នុងគ្រានោះ ។ល។

លោក លន់-នល់ ក្រោយពីបានបង្ក្រាបលោក ដាប-ឈួន មានជោគជ័យមក អំណាចឥទ្ធិឫទ្ធិ៍របស់លោកក៏ឡើងមួយកំរិតទៀត ។ លោក លន់-នល់ ជាអតីតសមាជិក ក្នុងគណកម្មការនាយកនៃ *បក្សខេមរៈប៉ុណ្ណការ* ដែលមានរូបនាងកង្គីងជាសញ្ញាមាន *សម្តេចក្រុមព្រះមុនីរ៉េត* និង *ទ្រង់សិរិមតៈ* ជាអ្នកដឹកនាំ ។

នៅចុងក្រោយនេះសម្តេច សីហនុ ទ្រង់យល់ឃើញនូវស្ថានការណ៍ក្នុងប្រទេស កាន់តែដុនដាបទៅៗទាំងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុដែលបានធ្វើដំណើរនយោបាយក្រៅប្រទេសចូលលាយឡំជាមួយនិងរបបកុម្មុយនិសនេះនៅតែដោះស្រាយខាងវិបត្តិន៍សេដ្ឋកិច្ចពុំរួច ព្រះអង្គប្រុងផ្លាស់ប្តូរនយោបាយថ្មី ទំនង

ប្រហែលបំរុងទៅទាក់ទងនិងមហាអំណាចខាងលិចវិញ ដោយការស្មានរបស់លោក *វៀម-សុផុន* អ្នកបំរើព្រះអង្គផ្ទាល់មកដំណាលប្រាប់អ្នកនិពន្ធខ្ញុំក្នុងពេលដែលលោកបញ្ជាទិញគ្រឿងរចនាខ្មែរអំពីខ្ញុំដែលធ្វើអំពីប្រាក់ និងលោហធាតុផ្សេងៗនេះចែកជាបួនប្រទេសចាត់ដាក់ជា៦ហិប ។ លោក *វៀម-សុផុន* បានឱ្យគូរអក្សរដាក់លើគ្របហិបទាំង៦នោះគឺទៅប្រទេសបារាំង ១ហិប,ទៅប្រទេសឆេកូស្លូវ៉ាគី១ហិប,ទៅប្រទេសរុស្សី២ហិប, ទៅចិនកុម្មុយនិស្ត២ហិប ។ល។

តាមដោយសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ខ្ញុំគឺថាព្រះអង្គមុននឹងដកខ្លួនចេញអំពីរបបកុម្មុយនិស្ត,ត្រូវព្រះអង្គយាងទៅពន្យល់អំពីផ្លូវនយោបាយសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុនៃប្រទេសព្រះអង្គឱ្យគេបានយល់ជាមុនសិន ទើបសម្រេចធ្វើអ្វីជាខាងក្រោយមុននឹងចាប់ទាក់ទងជាមួយនិងលោកខាងលិច ឬ មហាអំណាចណាមួយនោះ ។ កាលព្រះអង្គបំរុងយាងទៅកាន់ប្រទេសទាំងបួននោះទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថាព្រះអង្គទ្រង់យាងទៅព្យាបាលព្រះរោគធ្លាប់មានប្រចាំកាយព្រះអង្គដែលធ្លាប់យាងទៅព្យាបាលនៅប្រទេសបារាំងជារៀងរាល់ឆ្នាំ ។ល។

កាលព្រះអង្គ យាងទៅកាន់ប្រទេសបារាំង ក្នុងជំនាន់នោះមានយកមន្ត្រីចាស់ទុំជាច្រើនតាមហែព្រះអង្គទៅ,មានសម្តេច *ប៉ែន-នុត* ដែលជាទីប្រឹក្សាផ្ទាល់ព្រះអង្គ, លោក*ច័ន្ទ-ណាក*, លោក*ឡេង-ង៉ែត* ជាដើម ។ល។

កាលព្រះអង្គយាងទៅកាន់ស្រុកបារាំងក្នុងគ្រានោះជាផ្លូវបើកឱកាសឱ្យលោក *លន់-នល់* ត្រូវរ៉ូវជាមួយរដ្ឋសភាសង្គម-

រាស្ត្រនិយមដើម្បីដកព្រះអង្គឱ្យថយចេញ អំពីឆាកនយោបាយ ហើយថ្វាយព្រះអង្គឱ្យគង់នៅក្នុងរាជដំណែល ។ កាលណោះ គេចាត់ទ្រង់ *កន្តុល* និងលោក *ផែម-សំបូរ* ឱ្យទៅយាងព្រះអង្គត្រឡប់មកកាន់ប្រទេស ខ្មែរវិញ តែព្រះអង្គសំរេចព្រះទ័យដាច់ខាតមិនព្រមចូលមកកាន់ប្រទេសខ្មែរវិញឡើយ ហើយព្រះអង្គធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសទាំងប៉ុន្មានដែលបានកំណត់ទុករួចហើយនោះទៅ ។ល។

ឯចំណែករដ្ឋសភានិងឧត្តមសេនីយ៍ លន់-នល់ ក៏បានសម្រេចចិត្តអនុម័តទម្លាក់សម្តេចចេញពីឆាកនយោបាយទៅ ។ ក្នុងគ្រានោះលោក *ចេង-ហេង* ធ្វើប្រធានរដ្ឋសភាក៏ត្រូវឡើងឋានៈជា *ប្រមុខរដ្ឋបណ្តោះអាសន្ន* រង់ចាំការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំង *ប្រធានាធិបតី* ថ្មី ។ អស់រយៈពេលជាងមួយឆ្នាំ ទើប

លោក លន់នល់

មានការជ្រើសរើសប្រធានាធិបតីថ្មី ហើយលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោត ត្រូវបានទៅលោក លន់-នល់ ធ្វើជាប្រធានាធិបតីជា

ស្ថាពរ ។ ក្នុងពេលនោះលោកលន់-នល់ បានឡើងកាន់អំណាចជាប្រធានាធិបតីពេញច្បាប់ហើយមានឯកអគ្គរដ្ឋទូតចិនកុម្មុនិស្តប្រចាំក្រុងភ្នំពេញបានមកនិយាយនិងលោក លន់-នល់ សូមឱ្យទុកទីកន្លែងយួនដែលមកតាំងនៅក្នុងដីខ្មែរទាំងប៉ុន្មាន ដូចរោងពេទ្យនិងកន្លែងរោងជាងជួសជុលខាងទាហាន ទាំងអស់ សូមទុកនៅបណ្តោះអាសន្នសិន ។ ពេលនោះលោក លន់-នល់ មិនយល់ព្រម ចិនក៏បិទស្ថានទូតខ្លួនឈប់ទាក់ទងនិងខ្មែររហូតមក ។ល។

ទ្រង់ ស៊ីសុវត្ថិសិរីមតៈ

លោក លន់-នល់ ក៏ដាក់ទ្រង់ *ស៊ីសុវត្ថិសិរីមតៈ* ធ្វើជានាយករដ្ឋមន្ត្រី ។ ទ្រង់ សិរីមតៈ ធ្វើមិនបានយូរប៉ុន្មានក៏ត្រូវលោក លន់-នល់ បញ្ឈប់ចេញដំណែងគ្មានឱ្យធ្វើអ្វីទាំងអស់។

តមក គេតាំងលោក *សឺង-ង៉ុកថាន់* ឱ្យធ្វើនាយករដ្ឋមន្ត្រីតទៅទៀត ។ លោក សឺង-ង៉ុកថាន់ ធ្វើ ការមិនបានយូរប៉ុន្មានស្រាប់តែមានគេលួចធ្វើវិទ្ធង្សនាដាក់គ្រាប់បែកមីន.ធ្វើឱ្យផ្ទុះស្លាប់ក្បួនរថយន្តលោកធ្វើដំណើរទៅធ្វើការត្រង់វាលមេរុំ

ក្បែរកំផែងវាំងធ្វើឱ្យស្លាប់ទាហានម្នាក់និងរបួសខ្លះ ។

លោក ស៊ឹង-ង៉ុកថាន់ ត្រូវផ្លាស់ចេញពីមុខដំណែង ត ទៅទៀត ។ល។

កិច្ចការលោក លន់-នល់ ទាំងអស់ តាមការឱ្យបខៀវ ចេញអំពីមជ្ឈដ្ឋានខ្លះ ហាក់បីដូចជានៅក្រោមការចាត់ចែង របស់លោក *លន់-ណុន* ជាប្អូនទៅវិញ ។ គេពុំឃើញមាន ការរីកចំរើនអ្វីឡើយ។ ល។

អំពីសម្តេច សីហនុ ក្រោយដែលលោក លន់-នល់ បាន ទំលាក់ចេញពីប្រមុខរដ្ឋ. ព្រះអង្គគង់ពុំសុខក៏ចូលធ្វើរណសិរ្ស រួបរួមជាតិឥណ្ឌូចិនជាមួយពួកយួនហាណូយ ។ ពេលនោះកើត មានខ្មែរក្រហមនិងពួកវៀតមិញរុកគួនពាសពេញ ។ ប្រទេស ខ្មែរលែងទៅជា «កោះសន្តិភាព » ហើយ តែក្លាយទៅជាកោះ «អសន្តិភាព » ទៅវិញ ។

ពួកហាណូយបាន «សម្តេចឪ»ស្នីគ្រចូលក្នុងក្រុមខ្លួនហើយ គេយល់បានថា ព្រះអង្គនៅមានប្រជាប្រិយ៍ពីសំណាក់អ្នកស្រែ ចំការនៅឡើយ ព្រោះព្រះអង្គធ្លាប់បោះបាចក្រណាត់សំពត់ «សង្គមរាស្ត្រនិយម» ឱ្យគេ,និងយកកុនដើរក្លដោយព្រះអង្គផ្ទាល់ និងអ្នកកំប្លែងផ្សេងៗទៅប្រទានឱ្យរាស្ត្រសប្បាយម្តងៗ ។ល។

យួនយល់នូវចំណុចខ្សោយរបស់ខ្មែរបែបនេះ គេក៏យក ព្រះនាមព្រះអង្គមកធ្វើនុយបិទផ្លែសន្ទូចរួចគេស្ទូចយកជ័យជំនះ លើ កងទ័ព លន់-នល់ យ៉ាងស្រួល ។

គេប្រើពាក្យឃោសនាថា ៖ «ពួកយើងវៃដេញកំចាត់ពួក អា លន់-នល់ ចេញ,យកស្រុកថ្វាយសម្តេចឪវិញដែលស្រប

និងអំពើឃោរឃៅរបស់កងទាហាន លន់-នល់ ចូលទៅក្នុង ភូមិមួយៗ មិនបានធ្វើឱ្យអ្នកស្រុកត្រេកអររីករាយ ត្រឡប់ទៅ ជាភ័យខ្លាចចូលទៅ រករាន ចោទប្រកាន់ គ្នាថា ជា «បក្សពួក ខ្មែរក្រហម » មានកន្លែងខ្លះម្ចាស់ផ្ទះមិននៅ គេចូលទៅរុះរើយក ទីលំនៅគ្នា ដាក់ឡានយកមកលក់ឬសង់យកជាប្រយោជន៍ ផ្ទាល់ខ្លួនក៏មាន ។ ខ្លះក៏ទៅកាប់យកដើមឫស្សីឈើព្រៃ នៅ ក្នុងភូមិគ្នាមានស្វាយក្រូចខ្នុរជាដើមដាក់ឡានទាហានដឹកយក មកលក់នៅភ្នំពេញក៏មាន ធ្វើឱ្យអ្នកស្រុកសម្តែងការឈឺចាប់ ហួសប្រមាណ ។ល។

ផ្ទុយគ្នានិងពួក *ទាហានខ្មែរក្រហម* និង ពួក *វៀតកុង* គេឃាត្រាទ័ព «លប់ដានស្នាមជើង »កងទាហាន លន់-នល់បាន យ៉ាងប្រសើរបំផុត ។

មុននឹងគេចូលទៅ គេសំពះសួរម្ចាស់ផ្ទះមានលោកយាយ លោកតា.មីង.ពូ ជាដើម ។ល។ សូមឱ្យគ្នាដាំបាយចំអិនម្ហូប អាហារហើយវែកទឹកដាក់ពាង ។ លុះដល់ចេញដំណើរតទៅ មុខទៀត គេលុតជង្គង់ សំពះលាថែមទាំងបោសសំអាតទីកន្លែង រួចហើយទើបសំពះលាចេញទៅ ។

ឯល្បិច « *ខ្មែរក្រហមពួកវៀតកុង* » នៅភូមិជួរខាងកើត ទន្លេមេគង្គ មានភូមិ,សង្កាត់ ខ្លះ ដូចជាភូមិ អន្លង់ទ្រា,ពាមស្តី, ព្រែកជ្រៃ ជាដើម ភូមិទាំងនេះមានពួកវៀតកុងនិងខ្មែរក្រហម គេដកដាលផ្លាស់ផ្លូវ មេភូមិបានតាមចិត្ត ។

ល្បិចគេសម្រាប់ខ្មែរគឺថា ៖

បើគេចូលទៅយកភូមិស្រុកណាបានហើយគេសួរអ្នក

ស្រុកនៅភូមិនោះ គេរកមុខអ្នកណាដែលចេះពូកែនិយាយធ្វើឱ្យអ្នកស្រុកជឿស្តាប់ ។ អ្នកស្រុកខ្មែរជាមនុស្សស្លូតត្រង់ ក៏ឆ្លើយប្រាប់គេទៅតាមចំណាំខ្លួនដែលធ្លាប់ដឹងធ្លាប់ស្តាប់ថា មានអ្នកនេះឬអ្នកនោះ ។ គេក៏ចូលទៅសរសើរបញ្ជោរអ្នកនោះលើកទឹកចិត្ត ហើយសូមអញ្ជើញឱ្យទៅជួយពន្យល់អ្នកភូមិផង ព្រោះអ្នកខាងណោះពុំសូវចេះនិយាយឱ្យរាស្ត្រស្តាប់យល់ទេ ។ អ្នកនោះឯងក៏អញ្ជើញទៅតាមពាក្យគេបញ្ចើចបញ្ចើ ។

សត្រូវយកមនុស្សណាដែលកាចសាហាវ.ជាអ្នកលេងដៃឆើត ធ្វើឱ្យអ្នកស្រុកខ្លាចរអាគ្រប់ៗគ្នា មកត្រួតត្រា ប្រព្រឹត្តអំពើព្រៃផ្សៃមកលើស្ត្រី.ក្មេងជំទង់ ។ គេញុះញង់មេដឹកនាំចាស់ឱ្យប្រុងប្រយ័ត្នមេថ្មី. ខ្លាចអ្នកនោះដណ្តើមកន្លែង ។ ម្ល៉ោះហើយមេចាស់និងមេថ្មីក៏គិតតែពីកាប់សម្លាប់គ្នាទៅតាមរបៀប «សត្រូវគិចសង្គ្រាប្រជល់គ្នា» ដោយមិនដឹងខ្លួនទៅ ។

អ្នកមិនបានគិតឱ្យជិតដល់ ទាំងខ្មែរ.ទាំងបរទេសជិតឆ្ងាយក៏មើលទៅឃើញតែ ខ្មែរ ឈ្លោះកាប់សម្លាប់ ខ្មែរគ្នាឯង ។

តាមការកត់សំគាល់របស់អ្នកស្រុកជាហូរហែមក. ខ្មែរក្រហមដែលនៅក្រោមបញ្ជាពួកយៀកកុង គ្មានគំនិតគិតគូឬធ្វើអ្វីបានតាមចិត្តទេ ។ គំនិតទាំងអស់ចេញពីយៀកកុង រីឯពួកខ្មែរក្រហមទាំងនោះ ធ្វើបានតែចាំសម្លុតរៃអង្គាសលុយ.អង្ករ ពីអ្នកស្រុករបស់ខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ ។

ពួកខ្មែរក្រហមនិងពួកយៀកកុង. វាច្បាំងនិងទាហានលន់នល់ នៅពេលនោះមិនសូវពិបាកប៉ុន្មានទេ ។ ព្រោះពួកវាមានការគាំទ្រពីអ្នកស្រុកដែលជាលទ្ធផលនៃសង្គ្រាម

ចិត្តសាស្ត្ររបស់ពួកយៀកកុង ។

ការដែលទាហាន លន់នល់ ចាញ់ដៃនៅពេលនោះ មានហេតុបួនយ៉ាង ៖

១- យៀងកុង យកព្រះនាមសម្តេចសីហនុ មកធ្វើជានុយ ស្ទូចយកទាហាន លន់នល់ ។ គេប្រកាសថា គេមកជួយរំដោះ យកស្រុកថ្វាយសម្តេចឪ វិញ ។ នៅពេលនោះមានទាហានខ្លះយកអាវុធរត់ទៅចុះចូលខាងគេអស់ជាច្រើនដែរ ។

២-មកពីកងទាហាន លន់នល់ ខ្វះវិន័យ ។ ពេលចូលទៅក្នុងភូមិនិមួយៗ មានទាហានខ្លះគិតតែពីធ្វើបាប រាស្ត្ររបស់សាសន៍ឯង ធ្វើឱ្យអ្នកស្រុកខូចទឹកចិត្តដោយសារអំពើមិនគប្បីនេះ ។

៣-មកពីនាយទោហ៊ានមិនបាននៅជាមួយនិងកូនទាហាន បណ្តោយឱ្យទ័ពភ័យច្រូលច្របល់ គិតតែពីដកថយនៅពេលណាដែលឮថាមានខ្មាំងនៅខាងណេះឬខាងណោះ ។

៤-ឮថាគ្មានបើកប្រាក់ខែឱ្យកូនទាហានថែមទៀតផង ។ ដូច្នេះតើមានទឹកចិត្តឯណានិងច្បាំង ហើយតើគេច្បាំងដើម្បីធ្វើអី ?

គឺមកពីហេតុទាំងបួននេះហើយ ដែលបានបើកផ្លូវឱ្យយួនយៀកកុងដើរចូលមកដល់ឃុំអារីយ៍ក្សត្រខាងកើតទន្លេចតុមុខទល់មុខក្រុងភ្នំពេញ ហើយឆ្លងទន្លេ មកដាក់មីនបំបាក់ស្ពាន «*ជ្រោយចង្វារ*» ទាំងកណ្តាលថ្ងៃត្រង់ បានយ៉ាងស្រួល ។

វាដាក់មីនបំបាក់ ស្ពានជ្រោយចង្វារ នេះចំនួនពីរលើក:

-លើកទីមួយ. នៅពេលម៉ោង១ថ្ងៃរសៀល.វាយករថយន្ត

កាម៉្យោណែត (camionnette) បង្កប់គ្រាប់បែកនៅក្នុងធុងកោងកាង ។ រថយន្តនោះបើកឡើងហើយទៅឈប់នៅចំពាក់កណ្តាលស្ពាន ។ ពីរបីនាទីក្រោយមក, គ្រាប់បែកក៏ផ្ទុះឡើងធ្វើឱ្យស្ពានរបេះមួយចំហៀង ធ្វើឱ្យឡានបើកបរលែងកើត តែមនុស្សម្នាអាចដើរចុះឡើងបាន ។

លើកទី២, វាដាក់នៅចំពេលយប់ភ្ជុំបិណ្ឌ ដោយយកគ្រាប់បែកទៅចងក្រោមស្ពាន ។ ស្ពានក៏ដាច់ជាពីរកំណាត់នៅពេលនោះទៅ ។ មុនវាបំបាក់ស្ពាន, ពួកយៀកកុង បានចូលទៅយករទេះគង់ក្នុងបន្ទាយ *ភូមិឫស្សីកែវ* ត្រង់គល់ស្ពាននោះ។ វាលួចបានរទេះគង់ពីរ ហើយវាបញ្ជេះបើកបរទៅទិសខាងជើង ។ កងទាហាន លន់នល់ ដេញតាម តែយកមកវិញមិនបាន តែបានធ្វើឱ្យគ្នាវាស្លាប់នៅលើរទេះគង់ចំនួនបីនាក់។

ឯចំណែកខាងស្ពានដែលបាក់នោះ, គេបាញ់ស្លាប់៨នាក់។ ឬករួមក្នុងយប់នោះ, ទាហាន លន់នល់ បានបាញ់ពួកយៀកកុងនិងខ្មែរក្រហមស្លាប់អស់ចំនួន ១១នាក់ គឺ ខ្មែរក្រហម ៤នាក់,និងយៀកកុង ៧នាក់ ។ គេបានយកខ្មោចទាំងនោះមកដាក់តម្រៀបត្រង់គល់ស្ពានខាងកើត ឱ្យអ្នកស្រុកមើល ។

ចាប់តាំងពីថ្ងៃនោះមក, អ្នកនិពន្ធខ្ញុំពុំបាននៅស្រុកខ្មែរទៀតទេ ដោយជាប់បំពេញបេសកកម្មសំរាប់ក្រុមហ៊ុនសុខានៅប្រទេសថៃ ហើយក៏ធ្វើដំណើរមកកាន់ប្រទេសបារាំងជាបន្តមករហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ (ឆ្នាំ១៩៩៥)។ តាំងពីពេលនោះមក, ខ្ញុំលែងបានឃើញអ្វីទៀតហើយ ។

លុះពេលខ្ញុំនៅ ប្រទេសថៃ បានរយៈពេលប្រហែលមួយ

ខែ, ខ្ញុំស្រាប់តែបានទទួលដំណឹងថា ស្រុកខ្មែរធ្លាក់ទៅក្នុងកណ្តាប់ដៃខ្មាំងទៅហើយ ។ កន្លះខែក្រោយពីខ្មាំងដណ្តើមស្រុកខ្មែរបានមក,ខ្ញុំបានចេញពីទីក្រុងបាងកកទៅជួបខ្មែរភៀសខ្លួននៅតាមជំរុំស្រុកអារញ្ញជាយដែនខ្មែរ-ថៃ ។ អ្នកភៀសខ្លួនទាំងនោះបានប្រាប់ខ្ញុំថា : ពួកខ្មែរក្រហមខ្មែរ និងខ្មែរក្រហមយៀកកុងកំពុងតែឈ្លោះគ្នាពីរឿងដេញប្រជាជនចេញពីទីក្រុងភ្នំពេញ។

ខ្មែរក្រហមពួក ហ៊ូយន់, ហ៊ូនីម, ទ្រង់ភូរិស្សរា, ជ័យជុំ, អេងសុទ្ធ, ជីគឹមអាន, សៀងបៅសែ, អ៊ុនអ៊ិម ពួកទាំងនេះសុទ្ធសឹងតែមានវិជ្ជាថ្នាក់ខ្ពស់ៗទាំងអស់ ។ គេប្រឆាំងនិងខ្មែរយៀកកុងមិនព្រមឱ្យរាស្ត្រថយចេញពីក្រុងឬទីប្រជុំជនយ៉ាងដាច់ខាត ។ ពួកខ្មែរក្រហម-យៀកកុង ខឹងនិងអ្នកចេះដឹងប្រឆាំងវា, វាដេញតាមបាញ់សម្លាប់ចោលទាំងអស់, ទាំងប្រពន្ធទាំងកូនគ្មានសល់មួយទេ ។

ឯពួកប៉ុលពត, អៀងសារី ពួកនេះពីដើមវាជាពួកយៀកកុងជាមួយគ្នា ។ លុះយកភ្នំពេញបានស៊ប់ហើយ, គេប្រើឧបាយកលយួនធ្វើជាសូមលាទៅស្រុកវិញ ។ វាប្រមូលយកគ្រឿងអាវុធ យុទ្ធោបករណ៍ធ្ងន់ស្រាលទាំងប៉ុន្មាន ហើយប្រារព្ធធ្វើពិធីសូមលា ពួកប៉ុលពត ហើយវានាំពួកកងទាហានវាវិលត្រឡប់ទៅស្រុកវិញ ។ លុះបានចូលស្រុកវារួចហើយ,វាធ្វើកលយកលេសឱ្យពួកយួនគ្នាវាចូលមកសង់ផ្ទះលើទឹកដីខ្មែរ ។ លុះដល់ពួក ប៉ុលពត ឃើញមានស្ថានការណ៍បែបនេះ ក៏ចាត់ទាហានទៅប្រាប់ឱ្យថយចេញ ។ ពួកយួនមិនព្រមចេញក៏ទៅ

ដេញបង្ក្រាបដោយអាវុធ ។ ពួកយួនយៀកកុងយកលេសរឿងនេះ ក៏នាំទាហានចូលមកឈ្លានពានវាយយកក្រុងភ្នំពេញបានពីដៃ ប៉ុលពត ទៅវិញ ។ ពេលនោះហើយ ពួកយៀកកុងជិះសេះលែងដៃ ដឹកជញ្ជូនយករបស់ទ្រព្យរដ្ឋនិងសម្បត្តិឯកជនខ្មែរ ដាក់ទូកកប៉ាល់ និង ដឹកតាមរថយន្តពេញៗនាំយកទៅព្រៃនគរ ។ រួចមកវារៀបចំចាត់តាំងជនជាតិយើងខ្លះឱ្យចាំទទួលខុសត្រូវជួសគេ ធ្វើជាដៃជើងបំរើការរបស់គេដើម្បីធ្វើជាឡប់ខ្សែងាយក្នុងល្បិចកលឈ្លានពានលេបប្រទេសជាតិថែមទាំងគួបង់កាត់យកផ្ទៃដីនិងដែនទឹកសមុទ្រខ្មែរខ្លះអស់ជាច្រើនគីឡូម៉ែត្រ នោះទៀតផង ។ រួចហើយធ្វើឫកជាដកកងទ័ពថយ ហើយមានធ្វើពិធីផ្សេងៗ លាថយចេញពីទឹកដីខ្មែរដើម្បីបង្ហាញឱ្យខ្មែរនិងបរទេសជិតឆ្ងាយជឿ បញ្ជាក់ថាគេមិនមែនមកឈ្លានពានយកទឹកដីខ្មែរទេ ។ តែគេជ្រៀតចូលមកតាមទ្វារក្រោយ នៅស្ទើរតែពាសពេញប្រទេសខ្មែររួចទៅហើយ ដូចអស់លោកនាងអ្នកបានជ្រាបមកស្រាប់ហើយ ។

អវសានកថា

អ្នកនិពន្ធខ្ញុំបានដំណាលជំរាបមកទាំងប៉ុន្មានក្នុងអត្ថបទនេះ ពុំបានហូរហែសព្វគ្រប់ ព្រមទាំងបញ្ជាក់អំពីឆ្នាំខែថ្ងៃពេលវេលានូវហេតុការដែលកើតមានមកទាំងប៉ុន្មានឱ្យបានច្បាស់លាស់នោះផងទេ ។ ព្រោះមានការភ្លេចភ្លាំងខ្លះពុំបានចាំសព្វគ្រប់ ដោយហេតុរឿងរ៉ាវនេះបានកន្លងផុតមកអស់រយៈវេលា ៤៥ឆ្នាំកន្លងមកហើយ ។ ដូច្នេះខ្ញុំសូមអភ័យទោសអំពីសំណាក់លោកអ្នកអានដោយសេចក្ដីករុណា ។

ខ្ញុំខំរកនឹកដកស្រង់ចេញមកអំពីការចងចាំខ្លះ យកមកបកស្រាយជូនអស់លោកអ្នកនាង ដែលពុំទាន់បានជ្រាបនោះឱ្យបានជ្រាបខ្លះ គ្រាន់ជាផ្លូវគំនិតដល់កូនចៅខ្មែរទៅអនាគតកុំឱ្យកប់បាត់ចោលជាអាសារបង់តែប៉ុណ្ណោះ ។

(ចប់)